

Koroška kronika

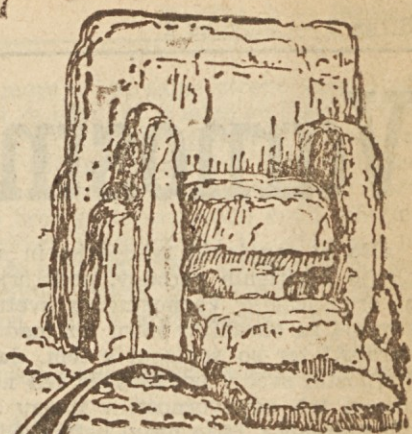
Izdaja:

BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 1.— šiling,
v inozemstvu mesečno 4.— šilinge,
Posamezna številka 30 grošev.

Leto IV.

Celovec, 2. januarja 1948

Številka 1

V nova leta

S prav različnimi občutki smo se letos poslovili od starega leta, ki nam je prineslo sicer mnogo novega, na vsak način pa ne tistega, kar smo si obetali in na kar smo upali, namreč trajnega miru in boljšega, urejenega življenja.

Dvoje nam veže misli ob letošnjih prazničnih večerih: pogled nazaj in skrb za bodočnost. Pogled čez minulo leto nam pove, da je bilo treba trdega dela, zatajevanj in mnogo vztrajnosti v vsakdanji borbi za obstanek in kdor je dosegel kaj uspehov, je pač nanje lahko ponosen. Zadovoljen je kmet, če mu je zemlja dobro rodila, če ima kaj v kašah in otroke dobro oblečene. Tudi marsikateri uradnik in uslužbenec bo z zadovoljstvom ugotovil, da je z družino le prebredel zadrege in težave in mu ostaja možnost napredka za prihajajoče leto. Delavcu je morda najtežje. S hrano je še nekako šlo, če je prejemal dodatno nakaznico, toda obleka in obutev, slabo, nezadostno oblečeni otroci predstavljajo veliko skrb. In vsi ti najrazličnejši, vsi ti mali ljudje so pač letos praznovali Božič kot so ga vsako leto, to se pravi, praznovali so, ker praznuješ lahko tudi ob kruhu mesto potice; mesto da bi mislil na nove, bodoče težke dneve, se spominjaš časov, ko si praznike preživel po sporedu in se tako tolažil, da bodo enkrat tudi debela leta prišla.

Božič pa je bil kljub vsemu praznik mira in tudi tisti, ki so že z zobmi škripali, so potlačili svoj obup in se v tihih večerih pobavili z mislimi, kako še uspešnejše nadaljevati z delom, kaj še doprinese, da si ne bodo mogli samo o božičnem času privoščiti one tihe, zadovoljne večere v krogu svojih dragih, temveč da jih bo ono blaženo zadovoljstvo po delu navdajalo vse leto, vsak dan in vse življenje.

Da, res, praznovali smo svete dneve, posnemali smo v tem svoje starše, svoje prednike, držali smo se izročila in cerkvenega reda. Dolge tedne smo si pritrgovali od ust, da je bilo v teh dneh nekaj na mihi, da smo vsaj otrokom imeli nekaj dati. Zdaj je to mimo in pred nami je stara pesem, skrb za življenje.

Pri vseh in povsod seveda ni tako. Dovolj je takih, ki so tudi v teh časih, ko množice umirajo od lakote, imeli bogate mize, za one druge stradajoče pa so obdržali svojo že od nekdaj prazno roko. Ti so pozabili na Gospodove besede: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe«, ti ljubijo le sebe in svoje koristi.

Človeštvo je nedvomno padlo tako globoko, ker je pozabilo na božje in naravne zakone. Nemogoče pa bi bilo trditi ali celo prepričati delavca-izkoriščenega, tinarja-zaničevanega in uradnika-osmešnega, da si je sam kriv svoje nesreče. — Pač pa je dogodek v templju, ko je Gospod iz njega izgnal farizeje, prešel preveč v pozabljenost. Izgnal jih je, tiste, ki so na njegov račun trgovali in ljudi zaslepljevali. Tudi danes je mnogo takih, ki priporočajo vo-do, a sami vino pijejo...

Mogli bi za Novo leto pisati in praviti o marsičem. Mogli bi lepo pisati, sladko pripovedovati in tolažiti. Mogli bi se izogniti vsemu temu, kar vpije, mogli bi pisati o kulturi, o zgodovini Slovencev ali Evropecev, mogli bi govoriti o pomenu tega ali onega, pridigati o trpljenju in vstajenju. — Imam pa v mislih one velikanske množice in vsakega tistega najmanjšega, ki ni nič zagrešil, nič hotel zagrešiti in največ trpi...

Kljub temu, da se povsod v teh usodopolnih časih govori pretežno o politiki in tudi božični prazniki niso bili v tem izjema, bi človek raje govoril o politiki srca in razuma, o politiki, katere lastnosti naj bi bile: pravičnost, dobrota in ljubezen. Sporazum, spoštovanje in bratstvo med narodi pa naj bi bil lep okvir, dostojen

Leto Gospodovo 1947

Politični pregled preteklega leta

Čas teče, ne da bi se ustavil. Človek pa postavlja vanj mejnike, da se v množici dogodkov ne izgubi. Taki mejniki, kamni ob cesti časa so začetki koledarskih let, ko se oziramo nazaj, kaj dobrega in kaj slabega nam je prineslo preteklo leto in se zaskrbljeni sprašujemo, kaj nam obljublja prihodnje.

Letni pregledi niso lahka stvar. Težko je ostati pravičen. Dogodki so še preblizu, da bi lahko razbrali zrno od plevla, videz od stvarnosti. Razen tega pa delujejo v družbi sile, ki so na zunaj manj vredne in ki jih zlasti v današnji, še močno v snov zaverovani dobi radi prezremo, ki pa so morda za bodočnost važnejše kot ves zunanji hrušč in trušč.

Ne da bi hoteli podcenjevati duhovna stremjenja v veri (poglobitev verskega življenja, poživitev verskega tiska in knjig itd), znanosti (zapuščanje materializma, poudarjanje odločilnosti duhovnih sil) ali umetnosti (iskanje novega sodobnega sloga) ter njih odločilno važnost za sodobno življenje ter iskanje poti iz današnje splošne krize, se bo naš pregled omejil na bolj na zunaj vidne dogodke preteklega leta. Podrobnejša razčlenitev gibanj v veri, znanosti in umetnosti bi zahtevala podrobne delo večih in bi zahtevala tudi mnogo časa če naj bi bila kaj več kot nekaj cenjenih fraz.

Zgradba Zedinjenih narodov

Bežen pogled na najvidnejše dogodke pravkar zahajajočega leta nam dokazuje, da odgovorja organizacijski sestav Zedinjenih narodov dejanskemu razvoju dogodkov. Ustava ZN namreč določa, da niso kot nekoč v ženevski Zvezi narodov vsi narodi enakopravni brez ozira na številčno moč, marveč imajo velesile prevladujoč položaj. To se kaže zlasti očitno v Varnostnem svetu, kjer imajo Združene države, Anglija, Francija, Sovjetska zveza ter Kitajska pravico ugovora, ki vsak sklep onemogoča, kadar ne gre zgolj za formalna vprašanja. Toda tudi gospodarska organizacija »Mednarodni sklad za valute« (International Monetary Fund, JMT), ki je začel delati 1. marca t. l. in čigar naloga je skrbeti za stalno vrednost denarja posameznih držav) kaže v razdelitvi vplačanih deležev točno politično moč poedinih velesil ter se nikakor ne ozira na dejanske potrebe njihovih gospodarstev.

Tudi letošnje leto je pokazalo, da odločajo v vseh vprašanjih v glavnem le koristi velesil. Te naglašajo načela pravice samo v primerih, kadar so same prizadete, kadar pa jim drugače boljše kaže, tudi nekoliko zaniže in ne vzamejo stvari tako resno. Manjše države morajo biti zato zelo spretne, da v tem medsebojnem trenju med velikimi ne pridejo pod kolesa ter se bolj ali manj srečno izogibljejo nevarnih čeri.

Preteklo leto je tudi pokazalo, da je naslov nove mednarodne organizacije samo še zelo oddaljen ideal. »Zedinjeni« narodi — pa gore vprašanj in pogledov, ki narode oz. boljše njih voditelje ločijo. Tako je papež Pij XII. moral v svojem nagovoru

prostor, v katerem naj bi se ta politika razvila.

Tebi mali človek, ki moraš pri groših varčevati, pa želim, da ostaneš miren, roke naj ti drhte le pri delu in pri ljubezni, vztrajaj kljub vsemu in svoje otroke vzgajaj v božjem nauku spoštovanja do staršev in ljubezni do bližnjega. Bodi ponosen na svoje delo, ne hlapčuj in ne zahtevaj hlapčevanja!

za letošnji božič ugotoviti, da smo danes od pravega miru bolj oddaljeni kot kedaj koli poprej in da mečejo temni oblaki senco na božič 1947.

Duhovni temelji kulturne in družbene organizacije

Tudi letošnje leto je očitno dokazalo, da stojimo ob smrtni postelji kulturne dobe, ki se je začela nekako z nastopom Sokrata pri Grkih in ki je bila ob nastopu krščanstva že v zatonu. Iz krščanstva pa je dobila novih sil in moči, da se je dvignila v novo življenje. To je doseglo svoj višek v visokem srednjem veku in se pozneje še enkrat dvignila v višino v katoliški reformaciji. Toda od srednjega veka naprej je ta življenska sila vere v ljudskih množicah pojemala. Vse širše plasti so začele odpadati od cerkvenega izročila (Luther je dal vsakemu pravico po svoje razlagati sv. pismo), od krščanskega Boga (deizem, ki sicer prizna, da je Bog svet ustvaril, ki pa trdi, da se Bog za svet več ne zanima kot urar ne za uro, ki jo je navil in oddal), od morale, ki je zasedrana v veri, končno od duha sploh (materializem, ki trdi, da

je duh samo proizvod možgan, kot je seč proizvod ledvic). Kolikor širše plasti je zajemala nevera, toliko pogostejše in hujše so bile krize in družinah, v gospodarstvu, v mednarodni politiki, toliko strašnejše so postajale vojne.

V teh zadnjih zdihljajih naše kulturne dobe, ki pa lahko trajajo še 50 do 100 let, se vedno bolj očitujeta dve smeri: ena hoče na prečiščenih duhovnih temeljih in na zasidranju vsega življenja v veri graditi novo dobo, ki bo človeka bolj vredna, ki bo pravičnejša in znosnejša, druga pa se še vedno oklepa materializma, zanika Boga, uničuje vero in hoče zgraditi svoj svet — brez Boga. »Ne bom služil« — doni tudi danes iz ust tisočih in milijonov, pri njih bolj zavestno in zavedno, pri drugih bolj nezavestno, ker jih mami obljuba raja na zemlji, pri večini v tem taboru celo prisiljeno.

Od izida tega duhovnega boja bo odvisno, ali bo Evropa, kjer se obe duhovni smeri najostreje srečujeta, znova zaživila, prerajena kot piščica v ognju trpljenja, krvi in bede, ali pa bo duhovno in biološko propadla ter prepustila odgovornost za usodo sveta drugim ljudstvom.

Glavne poteze političnih stremljenj poedinih velesil

Ta duhovni boj se odraža tudi v praktičnem življenju. Tudi na praktičnem področju ga opazimo, celo v trgovskih pogodbah, čeprav je zlasti na teh dveh področjih mnogokrat pomešan s še drugimi elementi, predvsem z breznačelnostjo iz slabosti ali po sistemu, s kratkovidnostjo, z zapostavljanjem skupnih koristi zasebnim itd.

Združene države

Danes ni nobena modrost ugotovitev, da so ostale po končanih vojnih sovražnostih kot najmočnejša gospodarska in politična sila na svetu Združene države. Njih velikanski gospodarski aparat je sicer potreboval precej časa, da se je preusmeril na vojno proizvodnjo, toda na koncu je proizvajal že astronomske številke vseh vojnih potrebščin, tako orožja kot živil. Tega velikanskega aparata vojna vihra ni prizadela. Čeprav se sedaj zopet polagoma usmerja k mirovni proizvodnji, so ostale zgrajene velikanske tovarne in množice delavcev, ki zahtevajo zaposlitve (njih število se z odpustom vojakov še veča). Zato je glavna težnja ameriškega gospodarstva kar največ izvažati, da v polni meri izkoristi svojo med vojno naraslo kapaciteto.

Nova načela v gospodarstvu

Nekoč so si zlasti velike države prizadevale, da bi kar najbolj zase izkoristile ostala narodna gospodarstva zlasti pa kolonije. Ko pa so prispelo do konca zemlje in ko ni nikjer več neodkritih zakladov, se je položaj bistveno spremenil. Gospodarsko uničenje tujega narodnega gospodarstva pomeni sedaj — na daljšo dobo gledano — izgubo kupca za lasten izvoz ter s tem oškodovanje samega sebe. Gospodarska politika USA si zato danes prizadeva tuja narodna gospodarstva ohraniti v polnem zamahu. Seveda skuša z vsemi razpoložljivimi sredstvi doseči, da osredotočijo različne države vsaka svojo proizvodnjo na različne predmete, da bi tako omogočila živahno mednarodno zamenjavo ter postopno dviganje življenskega položaja v vseh državah. Poleg drugih razlogov igra

tudi ta svojo vlogo pri naravnosti ameriškanske radodarnosti od vojne prizadetim državam, ki se kaže v izredno visokih podporah, posrednih (UNRRA) ali neposrednih (začasna pomoč ter Marshallov načrt), v cenah posojil in črtanjih dolgov (Italiji).

Nova spoznanja v politiki

Ameriški diplomati bolj ali manj odkrito priznavajo, da niso bili kos sovjetski diplomaciji, kateri se pozna, da leži velik del Sovjetske zveze v Aziji. Po mnogih bridkih razočaranjih so uvideli, da s popuščanjem sovjetskim zahtevam ne pridejo nikamor, kvečjemu ob vse pridobitve. Zato opažamo zadnje leto večkrat tudi odločnejšo besedo diplomatov USA, ki so se naučili tudi izraza: »do sem, pa nič dalje. Dogodki so pokazali, da sovjetski diplomati ta način govora nekoliko bolj spoštujejo in da so vsaj začasno pripravljeni izjemoma tudi na kako popustitev.

Nadalje nas je preteklo leto prepričalo, da se je ameriška diplomacija zavedla, da je treba zagotoviti Evropi vsaj golo življenje, če hoče, da ne bodo še zadnji ostanki demokracije padli kot žrtev demagogije ter enotno vojenih masovnih akcij dobro izšolanih ter discipliniranih komunističnih strank. Tudi doma so začeli zlasti ob aferah z izdajo tajnosti proizvodnje atomske bombe polagati večjo važnost delovanju komunistov ter začeti čistiti državni aparat.

Sprva je izgledalo, kakor da je Evropa za Ameriko popolnoma brez pomena ter da je težišče vsega njenega zanimanja Daljni Vzhod. Jaltski sporazum ter opustitev načrta invazije na Balkanu, kar bi pomaknilo črto sovjetskega vplivnega območja daleč za sedanjo črto Stettin — Trst bolj proti Vzhodu, sta še dokazovala, da se USA zanimajo predvsem za azijski prostor. Trumanova doktrina in Marshallov načrt pa upravičujeta upanje, da so tudi Amerikanci spoznali svojo duhovno povezanost z Evropo ter tudi povezanost svoje usode z usodo Evrope. (Dalje prihodnjic.)

Varnostni svet Združenih narodov

»Da bi zagotovili takojšnjo in uspešno akcijo Združenih narodov, podeljujejo člani organizacije Varnostnemu svetu odgovornost za ohranitev miru ter mednarodne varnosti ter so soglasni s tem, da deluje Varnostni svet v izvrševanju teh nalog na osnovi teh odgovornosti v imenu Združenih narodov.« Tako pravi listina Združenih narodov.

Ravno ta važna določba listine Združenih narodov napravi Varnostni svet za največje organizacijo Združenih narodov, za pravega čuvarja miru.

Lahko bi rekli, da deluje Varnostni svet obenem kot sodnik in kot policaj. Kot sodnik uporablja vsa sredstva, da bi preprečil, da bi se nasprotja med državami izrodila v spor. Kot policaj kaznuje prekršitelje.

Z drugimi besedami ima torej Varnostni svet dve prvenstveni nalogi:

a) da poravnava mirnim potom nasprotja med državami;

b) da uporabi vso oblast, ki jo ima na razpolago, vstevši silo, da prepreči izbruh vojne.

Kakor določa listina, so naloge Varnostnega sveta naslednje:

1. da preučuje vsak spor in položaj, ki bi mogla dovesti do vojne med dvema ali več državami;

2. da predlaga način za miroljubno poravnavo sporov;

3. da se zateče k sili, če je to potrebno, da prepreči napad.

4. da predlaga poročila glavni skupščini;

5. da pripravi načrte za razorožitev;

6. da določi število oboroženih sil (sila mednarodne policije);

7. da nadzira odbor vojaškega glavnega stana, komisijo za atomsko energijo ter komisijo za konvencionalna oboroževanja;

8. da imenuje glavnega tajnika Združenih narodov;

9. da skupno z glavno skupščino izvoli petnajst sodnikov mednarodnega sodišča;

10. da predlaga glavni skupščini sprejem, prekinitve in izgon članov Združenih narodov.

SESTAVA VARNOSTNEGA SVETA

Svet tvori enajst članov. Od teh je pet stalnih članov (Združene države, Velika Britanija, Francija, Sovjetska zveza in Kitajska). To je pet najmočnejših držav na svetu. Ustanovitelji Združenih narodov so mnenja, da so te države edine, ki imajo zadostno vojaško silo, da lahko prevzamejo nalogo ohranjanja miru. Ostalih šest članov pa so nestalni člani, ki jih z dvotretjinsko večino voli glavna skupščina za dobo dveh let. Po trije izmed teh šestih članov so voljeni vsako leto.

Teh šest nestalnih članov so trenutno: Avstralija, Brazilija, Poljska, (ki ostanejo v položaju do leta 1948) ter Belgija, Kolumbija in Sirija (do leta 1949). V kolikor je to mogoče, naj se nestalni člani izbirajo med državami iz različnih delov sveta.

Ker je naloga ohranjanja miru trajna naloga, zaseda Varnostni svet trajno. Varnostnemu svetu se ni treba sestati vsak dan, toda vsaj vsaka dva tedna ali še bolj pogosto, če je to pač potrebno. En predstavnik vsakega izmed članov Varnostnega sveta mora biti navzoč na sedežu Združenih narodov.

Vsak izmed enajstih članov Varnostnega sveta ima funkcijo predsednika za dobo enega meseca. Njihov red določajo po angleškem abecednem redu.

Če pride v katerem koli delu sveta do kakšnega spora, ki ogroža mir, je mogoče ta spor predati Varnostnemu svetu na različne načine: a) od enega izmed članov Varnostnega sveta; b) od glavnice skupščine; c) od glavnice tajnika Združenih narodov; d) od katere koli države članice Združenih narodov; e) od katere koli države, četudi ni članica Združenih narodov.

Varnostni svet lahko povabi vsako državo, ki je zainteresirana stranka v stvari, na sodelovanje pri razpravljanjih o sporu v Varnostnem svetu. Takšna država pa seveda nima pravice glasovanja pri odločanju Varnostnega sveta.

Kaj se prav za prav godi, ko nastane spor med dvema državama? Varnostni svet se lahko posluži treh metod:

1. Poravnava.

a) pogajanja. Varnostni svet lahko povabi zainteresirani državi, naj poravnata miroljubnim potom medsebojni spor. To metodo označujejo »pogajanja«.

b) posredovanje. Če državi odklonita, da bi med seboj poravnali spor, lahko svet predlaga, naj se povabi kakšna tretja nevtralna država, da bi jima pomagala, da se sporazumeta. To je »posredovanje«.

c) arbitraž. Če tudi to ne uspe, lahko Varnostni svet zahteva od obeh držav, naj določita kakšno tretjo državo, ki jima naj kot razsodnik odloči, katera izmed strank ima prav. Obe državi pa morata predho-

dno obljubiti, da se bosta držali razsodniškega izreka. To je »arbitraž«.

d) legalna akcija. Če se spor tiče tolmačenja kakšne pogodbe, lahko Varnostni svet poveri vprašanje mednarodnemu sodišču.

e) intervencija področnih ustanov. Če ležita prizadeti državi v istem »področju« ter obstoji področna ustanova (takšnega tipa kot je na primer Panameriška unija), lahko Varnostni svet predlaga, naj obe državi predata spor področni ustanovi.

f) odločitev Varnostnega sveta samega. Če obe državi ne uspeja poravnati spora s kakšno izmed zgoraj omenjenih metod, lahko Varnostni svet kot vrhovni organ za miroljubno poravnavo predlaga sam pogoje za označbo spora.

II. NEVOJASKE SANKCIJE

Sankcije nevojaškega značaja so tiste, ki ne vsebujejo uporabe oboroženih sil. Če državi ne uspeja doseči sporazuma miroljubnim potom, preide svet k akciji.

Varnostni svet mora odločiti, kdo je krivec (napadalec). Zatem povabi svet k skupni akciji nevojaškega značaja proti napadalcu. Varnostni svet lahko tudi zahteva od vseh držav članic Združenih narodov: a) da prekinijo diplomatske odnose z napadalcem (odpoklic veleposlanikov ali poslanikov); b) da prekinijo vsako trgovino z napadalcem; c) da prekinijo vse zveze z napadalcem (zračne, pomorske, železniške, poštna in radijske).

III. VOJAŠKE SANKCIJE

Če se vsi ukrepi izvzamejo vojne, izkažejo za nezadostne, ima Varnostni svet v rokah vedno še eno učinkovito sredstvo. Kot zadnji ukrep ima pravico, da se zateče k vojaškim sankcijam.

V nekaj besedah to pomeni, da prične Varnostni svet proti napadalcu vojaško akcijo s suhozemskimi, pomorskimi in zračnimi silami.

Oborožene sile, ki bodo na razpolago Varnostnemu svetu, bodo dale države članice Združenih narodov (obseg in značaj kontingentov je treba šele določiti).

POSTOPEK GLASOVANJ

Bolj zapleteno in bolj sporno vprašanje v organizaciji Združenih narodov pa je postopek glasovanja v Varnostnem svetu.

1. Vsak član Varnostnega sveta ima pravico do enega samega glasu. Glede tega so vsi člani enaki.

2. Glede vseh vprašanj postopka se sklep sprejema z večino sedmih glasov, ne glede na države, ki glasujejo za odločitev. (Zgledi za vprašanje postopka: pravila postopka; čas in kraj sestankov; vprašanja glede organizacije Varnostnega sveta; povabilo državam nečlanicam na sodelovanje pri razpravljanjih v Varnostnem svetu).

3. Pri mirni poravnavi sporov mora večina sedmih držav članic vsebovati glasove vseh petih stalnih članov. Obstoj pa važna izjema k temu pravilu. Če je kak član Varnostnega sveta v sporu zainteresirana stranka, ne more glasovati. (To velja edino le za miroljubno poravnavo).

4. Če je pa sprejet sklep, da se preide na akcijo (uvredba gospodarskih ali vojaških sankcij), mora večina sedmih vsebovati tudi glasove vseh petih stalnih članov, pa čeprav je kdo izmed njih zapleten v spor. Z drugimi besedami ima vsaka izmed petih velesil glede sklepov v zvezi z akcijo pravico veta.

Pravico veta lahko označimo kot moč, ki jo podeljuje listina vsaki izmed petih velesil Varnostnega sveta za preprečitev kakršne koli akcije, ki ne dobi odobritve te države. Nekateri opazovalci so mnenja, da je pravica veta največja ovira za ohranitev miru, v kolikor bi ji bilo nemogoče preprečiti vojno, če bi katera izmed petih velesil izvedla napad. (USIS-AIS).

Avstrija po denarni reformi

Nameni, ki so jih hoteli doseči z izvedbo denarne reforme, so predvsem: ustaliti cene in plače na višini in v onem razmerju, kakor je bilo to določeno začetkom avgusta leta 1947.

Uspeh denarne reforme bo odvisen v veliki meri od kreditne politike, ki jo bo vodila vlada oziroma Narodna banka po končni izvedbi denarne reforme.

POMANJKANJE DENARJA

Količina denarja, ki bo po izvedbi denarne reforme v obtoku v gospodarstvu, bo zelo verjetno zelo mala in bo pomanjkanje denarja občutno. Zato bo potrebno višino obtoka denarja zvišati s krediti, da ne pride do velikih težav v gospodarstvu kot posledica deflacije, to je zmanjšanja obtoka denarja. Tako se bo spet polagoma zviševal obtok bankovcev, kar pa še ne bo mogoče smatrati, kot pojav nove inflacije. To bo še posledica tega, ker bo zmanjšanje obtoka denarja neposredno po izvedbi denarne reforme večje, kot pa bi to odgovarjalo neobhodno nujni potrebi po denarju v gospodarstvu.

ZALOGE BLAGA IN PROIZVODNJA

Zaradi pomanjkanja denarja bodo množični podjetniki prisiljeni prodajati dosežane zaloge blaga, da bodo dobili potrebna tekoča denarna obratna sredstva. Ta učinek denarne reforme pa bo seveda samo začasen in bo prenehal z enim ali dveh mesecih po odpravi zalog.

Odločilni pomen denarne reforme za proizvodnjo pa je v tem, da bo podjetnik zaradi pomanjkanja denarja prisiljen k zvišanju proizvodnje. Zato pa večkrat podjetniku tudi ne bo več mogoče obdržati ne-popolno zaposlenih delavcev.

Neposredna posledica denarne reforme bo zato tudi pojav brezposelnosti. Naloga delavnih uradov bo sedaj v tem, da bodo usmerjali nove brezposelne v one poklice, kjer bo tudi po denarni reformi še primanjkovalo delavcev. Vse to pa je nujni predpogoj za ozdravljenje avstrijskega gospodarstva.

CENE IN PLAČE

Ni mogoče predvidevati, kako se bodo razvijale cene in plače. Splošno pa moramo pričakovati, da se bo razlika med uradnimi cenami in med cenami na »črnem« oziroma »sivem« trgu zmanjšala. Ni pa mogoče pričakovati, da bo za življensko važne predmete »črni trg« izginil in pa da bo zblizanje med uradnimi in »črnimi« cenami preveliko.

Splošno pričakujejo, da bo realni, to je pravi, resnični dohodek delavca po izvedbi denarne reforme večji. To pa zato, ker bo do izvedbe denarne reforme lastniki zalog

blaga prisiljeni, da bodo blago prodali. Razen tega pa vsled pomanjkanja denarja najbrž ne bo mogoče izvrševati toliko investicijskih del kot do sedaj in bodo tako delavci in proizvodna sredstva usmerjeni predvsem k proizvodnji konzumnih potrebščin.

Zvišanje resničnega dohodka delavcev pa se ne bo pokazala v znižanju uradnega indeksa cen življenskih potrebščin, ampak v zblizanju uradnih cen življenskih potrebščin in cen istega blaga na »črnem« trgu.

VPRAŠANJA KMETIJSTVA

Avstrijski minister za kmetijstvo, Kraus, je pri razpravi o proračunu v parlamentarnem proračunskem odboru izjavil o avstrijskem kmetijstvu:

Uvoz umetnih gnojil je bil možen v zelo omejeni meri in zadoščajo zato količine umetnih gnojil komaj za najnujnejše potrebe. Minister je nadalje naglašal nujno potrebo mehanizacije kmetijskega gospodarstva, ki naj odpomore pomanjkanju delavcev na kmetih. Na uvoz kmetijskih strojev pri današnjih razmerah ni mogoče misliti in bi bilo treba te izdelati doma.

Kmetijski minister je nadalje grajal postopanje nekaterih lastnikov kmečkih posestev, ki sami zemlje sicer ne obdelujejo, pač pa so začeli odpovedovati najemniške pogodbe najemnikom, da bi se tako izognili nameravani izvedbi agrarne reforme. Vsak posamezni slučaj odpovedi najemniške pogodbe bo treba posebej preiskati in ugotoviti morebitno upravičenost odpovedi najemniške pogodbe.

Izvedba agrarne reforme je važna, vendar je treba agrarno reformo izvesti različno v raznih zveznih deželah, kakor so to tudi razmere v posameznih zveznih deželah različne. Povsod tudi ni mogoče izvesti agrarne reforme, tako na pr. v Dolnji Avstriji in na Gradiščanskem, kjer je večina veleposestev v upravi Sovjetske zveze. Na teh posestvih avstrijske oblasti nimajo niti pravice predpisati in nadzorovati oddaja pridelkov za prehrano prebivalstva.

Ni pa tudi mogoče, je rekel kmetijski minister, zagovarjati takega načina in postopanja pri izvedbi agrarne reforme, kakor so to napravili pod komunističnim vplivom v nekaterih krajih v Dolnji Avstriji. Pri tej »agrarni reformi« niso dobili zemlje oni, ki so potrebni, ampak so delili zemljo po osebnih vidikih.

ODDAJA PRIDELKOV IN NOVA LETINA

Oddaja pridelkov je bila do 1. decembra 1947 boljša kot v istem času prejšnjega leta in sicer za povprečno 18%.

Tako je bilo oddanega krušnega žita 139 tisoč ton, ječmena 22.000 ton, ovs 12.000 ton in koruze 11.000 ton. Najslabša oddaja pridelkov je v Dolnji Avstriji.

Na Koroškem je bilo oddano 1.655 ton krušnega žita, 441 ton ječmena, 324 ton ovs, 678 ton koruze in 30.858 ton krompirja. Najboljši pri oddaji je šmohorski, najslabši pa volšperski okraj, »paradiž Koroške«.

Oddaja krompirja je dosegla na Koroškem 73%, manjka še 27% predpisa ali v količini 11.242 ton. Za preskrbo mestnega prebivalstva na Koroškem je potrebno še 7.000 ton krompirja.

Mleka je bilo oddanega na Koroškem 25.648 ton ali 61,7% predpisanega kontingenta. Dnevno gre na Dunaj od določenih 5.000 l mleka le 3.850 litrov.

Zaradi dolgotrajne suše je bilo prvotno v nekaterih zveznih deželah nemogoče pravočasno izvesti jesensko setve. Vsled poznejšega in vsled ugodnega vremena v pozni jeseni pa je bilo mogoče še pozneje končati z vsemi jesenskimi deli in je sedanje stanje ozirom ugodno.

Pri pregledu oddaje pridelkov so ugotovili, da posestva, ki so pod upravo Sovjetske zveze, ne oddajajo pridelkov za prehrano avstrijskega prebivalstva. V Dolnji Avstriji, na Gradiščanskem in v delu Gornje Avstrije je pod sovjetsko upravo skupno 201 posestvo s 84.000 ha površine. Razen tega je pod sovjetsko upravo še posestvo ogrskega grofa Esterhazyja s površino 58.936 ha.

Razen velike količine lesa, ki ga sovjetska uprava daje sekati v gozdovih na teh posestvih, računajo, da izgubi avstrijska prehrana letno najmanj 10.000 ton žita in vsaj 22.000 ton krompirja.

PAPIR IN PREMOG

Avstrijske tvornice papirja, celuloze in lepenke so proizvedle v prvi polovici leta 1947 skupno 50.000 ton papirja, 23.000 ton celuloze in 13.500 ton lepenke.

Proizvodnja navadnega papirja skupno s časopisnim papirjem je znašala okrog 16.000 ton, od tega za izvoz 4.600 ton.

Ako ne bo posebnih nepredvidenih težav, računajo, da bi mogla biti proizvodnja papirja v prvi polovici leta 1948 mnogo večja, ker se bo tudi šele v prihodnjih mesecih pokazal ugodni učinek akcije »les za premog«.

Proizvodnja premoga je znašala v avstrijskih premogokopih v letu 1937 okrog 3,3 milijona ton, v letu 1947 pa okrog 3 milijone ton. Računajo, da bi v letu 1948 mogli brez posebnih težav doseči proizvodnjo 4 milijonov ton premoga.

V januarju 1948 bo dobila Avstrija iz Amerike 36.000 premoga.

POMOČ IZ AMERIKE

V prvih štirih mesecih leta 1948 imajo namen poslati Združene ameriške države v Avstrijo 120.000 tisoč ton žita. Količina ostalih pošilk še ni natančno določena.

Združene ameriške države nameravajo vse pošiljke v Avstrijo v bodoče pošiljati preko luke v Trstu, ker bi s tem znatno prihranili na prevoznih stroških. Do sedaj je šla večina pošilk v luke Hamburg in Bremen.

Ker pa Avstrija nima zadostnega števila železniških voz, da bi mogla prepeljati vse pošiljke blaga pravočasno iz tržaške luke v Avstrijo, bo ameriška vojaška uprava dala avstrijski vladi na razpolago še 1.000 ameriških tovornih železniških voz, ki jih sedaj uporabljajo v Nemčiji.

Tako bo doseženo, da ne bo blago, ki bo iz Amerike prispelo v Trst, tam dolgo ležalo zaradi pomanjkanja železniških voz, kakor je bilo to večkrat do sedaj in je bilo zato treba plačevati v dolarjih visoke luške pristojbine v Trstu.

Obnovev anglo-sovjetskih trgovinskih pogajanj

V zvezi z obnovitvijo anglo-sovjetskih trgovinskih pogajanj piše »Daily Herald«:

»V gospodarsko neurejenem svetu si danes nobena država ne more dovoliti, da bi politične razlike vplivale na trgovino, ki ima prednosti za obe strani. Sovjeti, ki so med vojno utrpeli večjo škodo kakor Britanija, nujno potrebujejo nekatere naše proizvode, mi pa po drugi strani potrebujemo njihove.

Nihče pa ne pričakuje, da bi to zelo olajšalo naše sedanje težave. Količina žita in lesa, ki nam jo je ponudila Sovjetska zveza lanske poletje, ima za nas svoj pomen, je pa majhna v primeri z našimi potrebami in z našim normalnim uvozom iz Severne Amerike. Poleg tega so takrat Sovjeti zahtevali, da plačamo njihovo blago v dolarjih, kar bi Britanija zdaj še težje storila kakor takrat. V sedanjih pogajanjih pa se vendar nudi prilika za dober sporazum, če bosta obe strani pristali na pametne komcesi. (AIS).

NOVO LETO

„filapca Jerneja“

Še zavedel se ni, kako je pravzaprav vse to prišlo. Bilo je tako nenadno, da niti ust ni mogel zapreti, ko mu je dimnikar kot vsako leto, stisnil v roko ročedar za leto 1948. Šele trušč vrat, s katerim se je dimnikar poslovil, ga je zdramil. S počasnim korakom je stopil do težke javorjeve mize, se naslonil nanjo in gledal v koledar.

Doma ni bilo nikogar, le hlapec Jernej je čuval dom. Ostali so odšli v mesto. Glede doma si niso delali nobenih skrbi, saj so vedeli, da bo čuval hlapec dom boljše, kot bi ga sami. Odkar se spominjajo, že služi pri njih. Ponižen in skromen je, vse, kar mu poreko, naredi in nikoli se ne ustavlja. Gospodar pa, ki se je v šoli navadil nekoliko spoznavati ljudi, je že večkrat tožil nad hlapčevim upornostjo. Njemu namreč niso ušli tisti skrivni svetlo se bliskajoči pogledi, ki so od časa do časa švigali iz Jernejevih oči. V Jerneju se nekaj kuha...

Jernej je danes sam doma. Silvestrovo je. Ljudje se zabavajo, plešejo in vriskajo. V alkoholu pozabljajo na čas in dolžnosti, ki jih imajo. Jernej ni tak. Predobro ve, da bo po nekaj urah nastopilo novo leto. Novo leto ni Jerneju samo koledarska sprememba. Njemu je to mnogo več. Kaj vse bo doživel v novem letu? Bo li dosegel to, kar mu gre? Bo li smel ob nedeljah tja, kamor ga srce vleče — na slovensko igro, ne da bi ga zaradi tega zasmehovali in se obregovali vanj? In še mnogo takih misli roji Jerneju po glavi, ko z napol priprtimi vekami gleda nov koledar.

Nekako dolg čas mu je. Od časa do časa se ga poloti prej neslutena samota in skoro strah ga je, ko zapazi, da se že mračni. Naglo vstane, prižge luč in se odpravi v hlev. Še živini mora nastlati. Tudi žival naj dostojno pričaka novo leto. Če ga bo on, ne ve.

Ko je vse opravil, je stopil v kuhinjo, popil skodelico napel mrzlega čaja in se odpravil spat. Oči so se mu kar same zaprle, tako je bil utrujen od premišljevanja. Ko je tako ležal v mrzli sobi, se mu je obraz razlezel v vesel samoh. Če bi ga kdo videl, bi dejal, da sanja. Pa ni, kajti sanje so bile tako prijetne in žive, da je bil prepričan, da so resnično življenje.

Jernej je živel, živel življenje svobodnega zemljana, kot njegov gospodar, le s to razliko, da je vse delo opravljal sam in da ni imel hlapca, kot ga ima njegov gospodar.

Stal je na pragu, široko razkoračen, z rokami v žepu in poslušal, kako mu je župan bral dolgo in zanj skoro nerazumljivo pisanje.

»Jerneju Sklavinu, hlapcu pri Hermanu Priselniku!

Po sklepu vrhovnega sodišča, ki je z vso natančnostjo raziskalo vaš slučaj, vam v imenu občine sporočam, da je kmetija, na kateri gospoduje sedaj Herman Priselnik, z današnjim dnem vrnjena njenemu stare-

mu gospodarju Jerneju Sklavinu, do danes hlapcu na lastni kmetiji.«

Jernej ni mogel spregovoriti besede, tako je bil ginjen. Le svojo žuljavo roko je stegnil proti županu, da se mu zahvali.

Toda kaj je to? Tako trdo in mrzlo? Jernej se zdrzne, sunkoma odpre oči! V prvem hipu se kar ne more znajti. Krog njega tema in mrzla stena, katero je zgrabil mesto županove roke, nikjer pa njegove lepe domačije in tudi ne prijaznega moža, ki mu je pravkar prebral zanj tako važno listino. Vse je bilo mirno in temno, le iz daljave se je slišal hrup pijane gospodarjeve družine, ki se je vračala domov.

Jernej je vstal, se oblekel in stopil pri zadnjih vratih iz hiše. Vsaj v tej novoletni noči bi bil rad s svojo zemljo sam in sicer tako sam, da ne bi vedel, da je na svojem le hlapec!

Stopil je med njive, ki so bile pokrite z debelo plastjo snega, potem je krenil proti gozdu, se zopet vrnil in se končno podal na griček nad kmetijo. Noč je bila jasna. Po vsej kmetiji je imel prost razgled. Nihče ga ni oviral pri njegovem razmišljanju.

Daleč v preteklost mu je segel spomin. Živo je videl pred seboj rajnega očeta, ki se je ponosno vzel na sani, da se popelje za Novo leto k maši. On je bil takrat še majhen in je moral zaradi mraza ostati doma. Toda vedel je, da je šel oče v cerkev, da bo tam molil tudi zanj, molil za vso družino, pa tudi za zemljo, ki jih redi.

Še danes ne ve, zakaj očetova molitev ni pomagala. Kmalu po očetovi smrti so se na domu naselili tujci in Jernej je postal hla-

pec; hlapec na svojem. Težko mu je bilo, a ostre besede gospodarja so mu strle upornost. Postal je pohleven in ubogljiv. Toda z dušo ni postal nikoli hlapec. Pridno je delal, ker je vedel, da dela na svojem in ker je bil prepričan, da mu bo tudi pravica priznala to, kar mu gre. Pri tem pa je pozabil, da niso vsi poštenji, kot je on, in da mu drugi kroje pravico. Zato so se mu včasih tako zasvetile oči, kadar ga je gospodar ošteval.

Danes ponoči se je rodilo novo leto. Kaj mu bo prineslo, ne ve. Eno pa ve, ker je zapisano s krvjo in potrjeno z njegovimi žulji. Zemlja, na kateri služi je njegova, pa naj mu to sodišča priznajo ali ne. Božji mlini meljejo počasi, a gotovo. Tudi zanj bo prišla pravica, zanj morda prepozno, a za druge ne. Še se bo na njegovi zemlji glasila pesem njegove materine besede, še se bo njegov rod vozil s sanmi k novoletni maši. Topiči bodo še pokali ob ženitovanju in praznikih in nikogar ne bo, ki bi to prepovedoval. Pravica prihaja počasi, a prihaja gotovo. Pod njenimi nogami se trese zemlja in Priselnika je strah, ker se boji, da bo Jernej prevzel kmetijo. Jernej tako daleč niti ne misli. Da bi mu dali vsaj kruh in obleko, da bi mogel živeti kot človek. A če tega ne bo, gorje! Lačen in strgan na svojem pravice ne bo čakal. Vzel si jo bo sam in takrat bo hlapec Jernej gospodar na dediščini svojih očetov!

Priselnik, ki se je v tem času pijan veselja in alkohola spravljal k počitku, Jernejevih misli ni vedel. In če bi jih?.. Gotovo mu na novega leta dan ne bi odrezal samo kruha, temveč tudi potico!

Ali je kazen vzgojno sredstvo?

(Misli iz Foersterjeve knjige »Schuld und Sühne« 1911)

Kakor obsegajo verske resnice poleg najpopolnejše ideje neskončne božje ljubezni, ki je vedno pripravljena odpustiti, tudi idejo neizprosno stroge pravičnosti, tako tudi vse zdravo modroslovje računa z naravno potrebo človeške duše, ki zahteva, da človek za greh zadosti. Moderna pisateljica Selma Lagerlöf opisuje neke ženo, ki je sama sebe zasačila v majhni nezvestobi, pa si zato ni mogla naložiti dosti težke prostovoljne pokore. Lepo je s tem izraženo hrepenenje človeške narave, ki sama želi za greh zadostiti. Kazen spominja človeka njegove svobodne volje, njegove odgovornosti in s tem njegovega dostojanstva. Pravilno razvit otrok je po prestani kazni nekako močato zamišljen; čuti se sicer osramočenega, ponižanega, obenem pa čuti tudi neko zadovoljstvo, ker je popravil zmoto in zadostil pravici.

Veliko pomen verske vzgoje poudarja tudi Foerster. Najbolj vpliva kazen na

vernega človeka. Vera vzbuja v človeku živo zavest, da je svojih pogreškov sam kriv; zato veren grešnik pravično kazen radovoljno sprejme; obenem pa človek nikjer ne dobi toliko vplivnih nagibov za resnično samospoštovanje kot v verskih resnicah; veren človek se nikdar ne more čutiti izgubljenega, če le hoče slabi strani svojega značaja napovedati resen boj.

Kljub velikemu pomenu, ki ga ima za vzgojo, je kazen vendarle zlo; čimbolj se je mogoče kazni ogniti, tem bolje. Dober vzgojitelj skuša zato zla dejanja previdno zabraniti, da mora le redkokdaj kaznovati. Seveda je treba za tako vzgojno delo precej izkušnje in mnogo spretnosti. Če vzgojitelj sebe in gojencev ne obvlada, je mnogo boljše stari, strogi ton kot nekako negotovo domače občevarje brez jasnega cilja.

Za mladino, ki je šoli odrasla Foerster toplo priporoča primerno organizacijo. Vo-

ditelj mora biti samo strogo verni ljudje, dasi je prav, če z mladimi ljudmi od 16. do 18. leta ne govorijo preveč o verskih rečeh, ker čuti mladina v teh letih malo zanimanja za verske pogovore. Dober voditelj bo brez gostobesednosti vodil mladino do verskega življenja. Od 18. leta dalje pa človek že sam čuti večje hrepenenje po jasnih verskih nazorih, in so temeljni pogovori o tem tudi v organizacijah nujno potrebni. (Konec.)

Srečno

NOVO LETO

Novo koledarsko leto smo pričeli. Čas hitro mineva in mi niti ne opazimo, da se tudi sami vsak dan bolj bližamo svojemu koncu — smrti. Človeku so misli na smrt tuje, če ne že odvratne. Smo pač ljudje in neradi mislimo na to, kar nam ni všeč.

Nismo pa v novo leto stopili le kot posamezniki. Veliko večjega pomena za nas je to, da smo tudi kot Slovenci pričeli novo koledarsko leto, od katerega si marsikaj obljublamo, predvsem mir in boljše življenje. Naše želje so različne; ker imamo polno raznovrstnih potreb, eni te, drugi one. V enem pa se vsi strinjamo. Želeli bi, da bi se nam vsaj v tem letu izpolnila želja po svobodnem razvoju našega kulturnega in narodnega življenja. Želeli bi vsaj to, da bi nas vsi, tudi tisti, ki nas ne vidijo radi, gledali kot ljudi, sebi enake državljane in da bi nam kot takim pravično odmerjali tudi naše pravice in dolžnosti.

V zadnjem času mnogo beremo o problemu Južne Tirolske. Koroški Slovenci tem razpravljanjem z zanimanjem sledimo. Prepričani smo namreč, da bodo oblasti z isto vneto, kot zahtevajo pravico za Avstrije v Italiji, tudi nam dali naše narodno pravo. V zadnjih letih se je res marsikaj spremenilo in mi tega nikdar ne zaničujemo. Ker pa vemo, da nas to, kar trenutno imamo, še ne obvaruje narodne smrti, zato vedno znova poudarjamo naše zahteve in bomo pri tem ponavljano vztrajali tako dolgo, da bomo dosegli vse, kar nam po človečanskih pravicah pripada.

Zaradi tega naj nas nihče ne obsoja. Kdor v naših zahtevah gleda grožnje ali celo protidržavno delo, ta gotovo ni naš prijatelj, pa če to še tako glasno pripoveduje. Mi z vsem srcem želimo pravično rešitev južnotirolskega problema, ker predobro vemo, kako hudo je manjšini, če nima svojih pravic. Če bi s te strani vsi presojali naše želje, bi se jim te zdele samo ob sebi umevne in vsi prepri in sumničanja bi bila nepotrebna.

Ko smo stopili v novo leto, smo stisnili vsem roko z željo, da bi se v bodoče bolje razumeli. Želimo, da bi na isto pripravljenost naleteli tudi pri ostalih in tako res enkrat pričeli s pametnim delom.

Čas je zlato in delovne sile, ki jih imamo na razpolago, niso neizčrpne — tako naše kot drugih. Gotovo je vsem v škodo, da se dve leti po končani vojni izgublamo v prerekanju, namesto da bi načrtno in z veseljem obnavljali domovino.

Srečno novo leto vsem in mislimo na to, da smo vsi ljudje, ki živimo na isti zemlji in da je veliko pametneje, da se med seboj razumemo, kot pa kregamo.

Anton Koder:

Kmetijski

triumvirat

Zgodovinska povest

4.

Pozna noč je že bila, ko so nadaljevali skupno pot proti severu. Na križpotju, od koder se vije ena cesta proti Stubici, druga pa v Sused in Brdovec, postanejo. Lep razgled je tu na savsko dolino in na zahodne hrvaške gorice. Zidano znamenje, posvečeno Materi božji, je stalo ob poti. Sezidali so ga v spomin slavne zmage nad Turki, šibo božjo Hrvaške in sosednjih dežel.

K temu znamenju je molče stopil Gubec in opazoval nekaj časa v mesečini dobro razločno podobo na zidu, ki je v živih barvah prikazovala, kako prisegajo Hrvatje, polagajoč roko na cerkveno zastavo, zvestobo v boju proti polmescu.

Ko je že dolgo stal pred starodavno podobo so se mu pridružili tudi ostali prijatelji.

Nekaj časa je vse tiho. Nepremično stoje ob znamenju. Nato pa se zapored odkrijejo in upognejo telo kakor v molitvi. V tem pa Gubec dvigne tri prste desne roke ter jih položi na zid, kjer je bila naslikana zastava.

»Tovariši!« reče potem s slovesnim glasom. »Dvignite desnice na to sveto mesto in govorite za menoj: V pričo tega znamenja nočjo prišegamo, da si ostanemo zvesti do zadnjega trenutka — v boju za pra-

vico in svobodo. Tako nam Bog pomagaj! Amen!«

Resno so možje izgovarjali prisego. Po tej, za slovenski in hrvaški narod znameniti prisegi, so se objeli in poljubili, zatrjujoč si, da bodo, predno se zopet pomladi luna, izgotovljeni vsi nadaljnji načrti. Potem pa se poslovice in odidejo vsak proti svojemu domu.

DRUGO POGLAVJE

Slepi Marko Gregorič, ki je bil pred gostilno pri »Sokolu« obljubil svojemu sinu Iliji, da bo točno ob petih popoldne na klancu, ni bil mož beseda. Vrnil se je slabe volje šele drugo popoldne.

»Ste sinoči zgrešili pot?« ogovori Ilija očeta.

»Včeraj si me opominjal, Ilija, naj s svojo pesmijo ne dražim že sedaj razburjenega ljudstva. Ubogal sem te. Opazoval sem in videl mnogo, skoraj preveč, kar ne vidite vi, čeprav imate zdrave oči in visoko leteče načrte.«

»Vi se norčujete, oče, in odgovarjate nejevoljno. Vendar je naša stvar resna, in vi bi bili po izkušnjah lahko naš najboljši voditelj,« reče Ilija.

»Če bi se norčeval, bi včeraj naprej pil na Gubčev račun. Prepeval bi zoper tvojo voljo od hiše do hiše, zvečer pa bi čakal na klancu, da bi hodili skupaj domov in vsemu svetu kazali, kaj nas vodi tako pogostokrat v Zagreb.«

Ko to izgovori, dvigne stari Marko desnico in si zakrije z dlanjo oči kakor bi hotel reči: »Verjemi, sin, slepčevim besedam in pomisli, iz katerega vzroka sem izgubil vid, potem šele sodi.«

Ilija se je pri teh, s posebnim naglasom izgovorjenih besedah zdrznil:

»Oče, vi danes govorite tako nerazumljivo, kakor bi vedeli kaj posebnega, kakor da bi bila —. Pri zadnji besedi utihne in se pomilovalno ozre v blede starčeve lice, po katerem se v vetru igrajo dolgi lasje. Šele čez nekaj časa še resneje pristavi:

»Pri naši vnebovpijoči bedi in krivici vas vprašam, kakor da bi bila izdana naša sveta stvar?«

Slepec je stresel z glavo. Nato pa seže z obema rokama proti sinu, ga strastno objame in stisne na svoje prsti ter pomenljivo odvrne:

»Ilija, paziti moramo. O tem sem se večeraj sam prepričal. Po vsem telesu me pretrese mraz, če pomislim na našo bodočnost in tvoje sklepe. Kajti dozdeva se mi, da vsaj tebi ne prinese sreče to, da se daruješ, kakor nekdanj jaz, za brambo z nogami teptane krivice!«

Po stavku, ki ga je stari govoril s povzdignjenim glasom, je nastala tišina.

»Vi imate danes svoj temen, otožen dan, oče! Take besede ne zidajo poguma, temveč podirajo temeljni kamen najlepšim sklepom,« povzame čez čas sin.

»Čudno, da mene otožna ura in nepravilna tesnoba tako redko goljufa. Ilija, naši sklepi so nujni, ako hočeš, da uničijo one, ki so jih rodili. Sinoči sem čul v gostilni govorice, ki ne koristijo naši stvari. Opijanjen je Gubec sam zakrivil, da se je brez potrebe imenovalo tvoje ime in ime našega kroloka.«

»Moje ime, oče! Ali ni pošteno!« je razburjen odgovoril Ilija. Slepec je položil prst na usta v znamenje, naj molči in potem pristavi:

»Poštenost velja danes malo ali nič. Moč gre pred pravico, zvijača pred odkritosrčnostjo. Zaradi tega je potrebna podvojena pažnja. V krčmi se je namreč govorilo o vaših pogostih shodih v mestu in na Gubčevem domu ter o nejevolji, s katero opravljate Tahyju tlako in plačujete desetino. Ali pomeni to kaj posebnega; kajti kroločnik se je že posvetoval z deželno vlado in tamkaj navajal pripomočke, s katerimi bi uklonili vašo trmo.«

»Trma, oče, svojeglavost! Prosim, ne izgovarjajte dalje teh nam neznanih besed!« vzdikne Ilija in skoči kvišku, kakor da ne bi mogel več poslušati takega krivičnega natolčevanja.

»Pomiri se, sinko, in poslušaj!« Nadaljuje slepec s prosečim glasom.

»Hvaležen sem usodi, ki me je včeraj pripeljala v tako družbo, ki ve več kot vsi naši ovaduh ter v pijanosti resnico govori. Zato pravim, da bodite pozorni in bolj previdni, kakor je naša glava Gubec, kadar mu stopi vino v glavo!«

»Gubec naj bi bil lahkemiselni in naj bi izdal in podiral sam lastne gradove?« iznenaden vpraša sin in položi desnico na vroče čelo, kakor da bi premišljeval, kako bi bilo to mogoče.

»Vsi poštenji ljudje so preveč zaupljivi in odpirajo vsakemu malopridnežu, ki jim pokaže prijazno lice, svoje skrivnosti. Zapomni si, ljudje so hudobni! Zlorabiti odkritosrčno prijateljstvo jim je največja zabava in tudi neizogibna, če obeta povrh le vinar dobička ali senco osebne časti. Pomisli na mojo usodo in razumljive ti bodo moje besede!«

(Dalje prihodnjič.)

Disana poljana

STARČKA

»Pismo zame, oča Azan?«

»Da, gospod... iz Pariza.«

Dobri oča Azan je bil nadvse ponosen, da je prišlo iz Pariza... Jaz prav nič. Kar nekaj mi je reklo, da mi radi tega pisemca, ki je tako nepričakovano in na vse zgodaj padlo na mojo mizo, ves ljubi dan pojde v izgubo. Nisem se motil, le pogledajte:

»Dragi prijatelj, uslugo mi boš moral napraviti. Svoj mlin boš za en dan zaprl in takoj odšel v Eyguieres... Eyguieres je večji kraj, štiri do pet milj oddaljen od tebe — torej sprehod. Ko prideš tja, vprašaj po sirotišnici. Prva stavba za sirotišnico je nizka hiša s sivimi oknicami in zadaj je vrt. Vstopil boš, ne da bi potrkal — vrata so vedno odprta — in ko boš vstopil, zakliči precej glasno: »Dober dan, ljudje božji! Moricev prijatelj sem.« Takrat boš zagledal dva majhna stara človeka, oh, kaj stara. — Prastara človeka, ki ti bosta iz globine dveh naslanjačev ponudila roke in ti ju boš v mojem imenu objel, objel iz vsega srca, kot bi bila tvoja. Nato boste kramljali; onadva bosta s teboj kramljala o meni, res samo o meni. Tisoč neumnosti ti bosta povedala in ti jih boš poslušal in se jima ne boš smejal. — Kajne, da se ne boš?... Ta dva sta moj stari oče in moja stara mati, dva človeka, ki jima pomenim isto kot življenje in me že deset let nista videla... Deset let je dolgo! Toda kaj hočeš. — Mene je Pariz priklenil nase, njih pa visoka starost. Tako sta stara, da bi ju uničilo, če bi šla na pot mene obiskat... K sreči pa si tam spodaj ti, dragi moj mlinar in ko te bosta revčka objela, bosta mislila, da sta s tem tudi mene nekoliko objela. Tolikokrat sem jima pripovedoval o naju in najinem prijateljstvu...«

Zlomek, pa še prijateljstvo. Prav tega jutra je bilo čudovito lepo vreme, vendar pa za cestnega popotnika nič prida: severovzhodnik je pihal in sonce je peklo. Ko je to vražje pismo prišlo, sem že bil imel izbran svoj skriti kotiček med dvema skalama, kjer bi kot kušar ležal ves dan in sanjaril, pil svetlobo in poslušal petje smrek. Kaj mi je preostalo navsezadnje? Godrnjaje sem zaprl mlin in ključ skril. Še palico in pipo in bil sem na poti.

V Eyguieres sem prišel okrog dveh popoldne. Vas je bila zapuščena, vsi so bili na polju. Po dvorišnih ogradah, od prahu pobeljenih, so murni peli kot za stavbo. Res se je neki osliček sončil na trgu pred občinskim uradom, jata golobov je preletela vodnjak pred cerkvijo, človeka pa ni bilo, ki bi mi povedal, kje je sirotišnica. Nenadoma sem k sreči zagledal neko staro babo, ki je med vrati čepela predla. Povedal sem ji, kaj iščem. In ker je ta baba bila precej obilna, ji je bilo treba samo predivo dvigniti: sirotišnica je vzrasla pred menoj, kot bi jo bil pričaral. Bila je to velika, začrnela, odbijajoča zgradba in videti nadvse ponosna, da ima nad vhodnimi vrati v gotskem slogu tisti stari križ iz rdeče ilovke in z nekoliko latinščine okrog njega. Poleg te stavbe sem opazil drugo, manjšo. Sive oknice, zadaj vrt... Takoj sem jo spoznal in vstopil, ne da bi potrkal.

Vse življenje mi bo v mislih tisti mrzli in tihotni hodnik, rožasto pleskano zidovje in vrt, ki je trepetal za svetlo pobarvanimi zavesami, predvsem pa cvetlične grede in uvelj cvetovi. Zdelo se mi je, da sem prišel h kakemu staremu penzionistu... Na koncu hodnika, na levi, so bila priprta vrata in slišati je bilo tiktakanje velike stenske ure ter glas uččega se otroka, ki se je ustavljal ob vsakem zlogu: »Te-daj je sv. Irenej vzklil-nil jaz sem se-me Gos-po-da in ta zver...«

Kradoma sem se približal tem vratom in pogledal...

V tišini in poltemi majhne sobice je simpatičen starček rdečih lic, toda ves naguban prav do nohtov, spel v dnu naslanjača, odprtih ust in z rokami na kolenih. V plavo oblečeno dekletce z veliko pelerino in majhno kapuco — tako so bili oblečeni otroci iz te sirotišnice, — je bralo življenje sv. Ireneja, — knjiga je bila večja od nje... In to berivo je čudno vplivalo na vse v hiši; stari je spal v svojem naslanjaču, muhe na stropu in kanarčki v svoji kletki pod oknom. Velika stenska ura pa je hropela tik...tak... Kaj naj bi zbudili k življenju v tej sobi? — Saj ni bilo drugega kot velik bel in premočrten svetlobni trak, ki je padal skozi zaprte oknice in bil poln komaj vidnih, živahnih plesočih isker... In v vsej tej dremavosti je otrok z nadvse resnim glasom nadaljeval:

»Na-en-krat sta dva le-va pla-ni-la in ga po-zrla.« — In če bi tedaj levi sv. Ireneja pridrl v sobo, ne bi napravili večjega preplaha kot sem ga jaz. — Kot na gledališkem odru. — Dekletce je zakričalo, velika knjiga je padla na tla, kanarčki in muhe — vse se je prebudilo, — stenska ura je zatikatakala, starček je ves preplašen planil pokonci in tudi jaz, ves zmeden, sem na pragu obstal in kaj močno zaklical:

»Dober dan, ljudje božji, jaz sem... Moricev prijatelj.«

»Oh, če bi ju vi mogli takrat videti, ta naša dva starčka. — Odprtih rok sta mi prišla nasproti, me objela, mi stiskala roke in v zadregi tekala po sobi:

»Moj Bog, moj Bog!«

Vsaka poteza njenega obraza je žarela. Oba sta zardela. Stari je jecjal: »Oh, gospod... oh, gospod!«

Potem je stopil nekam v ozadje in poklical:

»Mamica!«

Vrata so se odprla, nekdo prihaja z nasmehom... bila je mamica. Nikdar ne bom pozabil, kako je bila lepa v svoji kapuci kot kaka karmeličanka in s svojim vezenim robcem, s katerim mi je prišla nasproti, kot je pač stara moda predpisovala. Kako ganljivo... Res sta si bila podobna. Tudi on bi lahko bil taka mamica, treba je bilo samo rumene kapuce in pogleda od druge strani. Razlika je samo v tem, da je uboga mamica morala v življenje prav mnogo prejkoti in je bila zato še bolj nagubana od njega. Prav tako kot on je tudi ona imela pri sebi otroka iz sirotišnice, majhno bitje v plavi pelerinci, ki se ni ločilo od nje. Dve sirotici sta torej varovali ta dva starčka in bolj ganljivega prizora si ni mogoče misliti.

Mamica se mi je z ogromnim spoštovanjem približala. Stari pa je to presekalo:

MAUSER KAREL

Božična razglednica

Kmetija Kofler je visoko v hribu. Pod hišo so travniki in polja, nad hišo smrekova gmajna. Visoko nad gmajno skalnata gora.

Prekvat, Vorencu se zdi skoraj kakor v Krnici. Daleč je v dolino, to je res, posebno zdaj pozimi, toda poleti je todle kakor v planini. Diši po smrekovem vetru in po gorskih grapah, ki so še mokre od talečega se snega.

Ravno to je zaneslo Vorencu semle gori. Saj bi ne šel v samotno samo zavoljo dela. Kaj še! Toda, ko je iz doline gledal, kako je jutranje sonce pozlatilo okna košatih tirolskih hiš, ga je kar nekaj zgrabilo.

Udinjal se je. Gospodar prijazen, že v letih, tudi ženski ni kaj reči. Le njena nedeljska peča s trakovi se zdi Vorencu tako čudna.

Kofler ima dva otroka. Sina in hčer. Toni je zmeden. Tak se je rodil. Za sam križ. Veroni je pa zala in pripravna. Vorencu je skoraj všeč. Ni kakor druge, kit nima navitih okrog glave. Prosto ji vise čez prsi kot dvojne črne vrvi. In za pogovor je živahna. Prav po gorenjsko ga kliče.

Ti zlodej ti, Vorenc že kar česna po nemško. Največ zavoljo Veroni. S kom naj se pa meni na tej strmini, če ne z dekličem? Zvečer, ko sedé za mizo, se pogovor prav prijetno odvija. Veroni že najde kaj, da se vsi smejejo. Vorenc najbolj.

Ko ima Veroni tako lepe zobe. Majhne kakor miška pa bele, da se kar svetijo.

Eklemanski deklič!

Vorenc doma še ni imel nič izbranega, kaj bi hlapec? Delo od jutra do večera, v nedeljo po nauku kozarec vina. Pa, je bila nedelja v kraju. Ne reče, da ni šel kdaj na vasovanje. Tudi zapel je s fanti. Ugledanega pa še ni imel nič. Z Žebretovo Minco je nekam rad govoril, pa je bila »štimana«. Je Kodranov Fronc gledal za njo. Svojo bajto je imel. Vorenc pa nič.

Eh, marsikaj pride na misel Vorencu v teh zimskih večerih. Okoli hiše je tišina, v srcu pa nekaj kakor domotožje.

Veroni ga gleda z otožnimi očmi in ga vpraša, če mu je dolgčas.

Vorenc ne ve odgovoriti. Saj mu ni dolgčas. Sam ne ve, kaj mu je.

Kadar ni Koflerja blizu, se Veroni nasmehe, prime Vorencu za roko in mu hoče povedati, da ga ljubi.

Vorenc samo strmi predse. Še dober teden je do božiča, on pa tu tako neizrečeno sam. Vsak dan isti obraz, isti puščoba.

Vorenc je kakor bolan. Tišči ga nekaj pri

»Moricev prijatelj je...«

V tistem trenutku se ji je glas pričel tresti, postal je jokajoč, robca ni bilo nikjer, in zardel je, ves zardel, še bolj kot on... Oh, ta dva starčka. Oh, saj nimata več kot nekaj kapelj krvi v žilah in pri najmanjšem razburjenju jima lica zagore. »Brž, brž... stol,« je zaklicala dekletcu. »Odpahni oknice.« — je stari zaklical svojemu.

Vsak za eno roko sta me prišla in me peljala do okna. Odprla sta ga na stežaj, da bi me bolje videla. Naslanjače sta potegnili bliže, jaz sem se vsedel mednje na stolček, plavooka malčka sta bila zadaj in pogovor se je pričel:

»Kako mu gre? Kaj počne? Zakaj ne pride? Ali je zadovoljen?...«

In to in ono. Kar uro za uro.

Na vsako njuno vprašanje sem odgovoril po svojih najboljših močeh, pripovedoval potankosti o svojem prijatelju, kolikor sem jih pač vedel, česar pa vedel nisem, sem si enostavno izmislil, predvsem pa sem moral paziti, da mi ne bi ušlo priznanje, da se pač nikdar nisem zanimal, ali se njegova okna trdo zapirajo in kakšne barve so tapete v njegovi sobi. »Tapete, kakšne ima v sobi?... Plave, draga gospa, svetlo plave z girlandami.«

»Ali res?« je starka ginjeno vzklila. Nato se je obrnila k možu in dodala: »Tako dober dečko je.«

»Ah, da da. Dober dečko,« je ponovil ta navdušen.

In ves čas, ko sem govoril, sta priklimala in odkimala, se pritajeno nasmihala, mežikala z očmi, napeto poslušala, stari pa se je celo nagnil k meni in mi dejal:

»Govorite glasneje... Ona nekoliko slabše sliši.«

In ta spet s svoje strani:

»Nekoliko glasneje, prosim vas... On ne čuje dobro.«

Prišel sem govoriti glasneje in oba sta se mi z nasmeškom zahvalila. Uvelih nasmeškov na ustnicah sta se sklanjala k meni in iskala v mojih očeh sliko svojega Morica; in mene je globoko presunilo, ko sem kot v neki megleni daljavi zagledal to nerazločno, kot s pajčolanom zastrto, komaj zaznavno sliko svojega smehljajočega se prijatelja. (Dalje prihodnjič.)

KOLEDNICA

Bog daj srečo, hišni oče, hišni oče, hišna mati! Naj sprostè nad vašo hišo svoja krila angel zlati, mir, edinost in veselje iz višave v hišo trosi, drage vaše glave varje, dobra dela k Bogu nosi! Skrb, bolezen in nesreče naj podi od praga hiše, z dobrotljivo svojo roko naj vam grenke solze briše, vaše upe, vaše nade v svoje bukke zapisuje in s prgiščem polnim hrame vsako jesen napolnjuje, hišno sleme ognja varje, polje toče in viharja! Naj vas spremlja na vseh potih, sije zarja vam njegova! Dobri ljudje, dobri starši, veselite se z družino, naj gorijo vaša srca za Bogá in domovino, da razpel bo nad Slovenci svoja krila angel zlati! Bog daj srečo, hišni oče, hišni oče, hišna mati!

France Cegnar

iti, če bi šel tudi Vorenc. Tako rada gre sama z njim.

»Vorenc, si bolan?« vprašuje Kofler, ko vidi žalostne Veronine oči.

V Vorencu je grenko, da še povedati ne more.

Potlej ležejo spat. Ko gre Vorenc čez vežo, pride Veroni za njim.

»Vorenc, bodi vesel! Tudi jaz moram biti otožna, če si ti tako...«

Veroni veka.

Vorenc ji ne more reči besede.

Zunaj je noč. Veter se je zbudil v smrekovi gmajni. Vorenc ga sliši. Toda jasno je in nebo je zvezdnato.

V Gorjah gredo zdaj od polnočnice. Postojnarjev Fronc, Špehonov Jurij, Grmačev Jože, Frčejev Ivan. V parih gredo, da beseda teče. V gazez je dekliški smeh. Sneg škripa. Po hišah so še luči. Stari so ostali doma in molili rožne vence. Fantje še malo povasujejo. Saj bi domov grede zaukali, pa se ne spodobí za sveto noč.

Vorenc dolgo ne zaspi. Nikogar nima tam daleč, toda srce je tam. Ve, da bi mu Kofler dal Veroni in kmetijo, toda Vorenc je to noč čez ljubezen naredil križ. Saj bi ne mogel živeti todle. Vsako leto ob praznikih bi bil bolan. Tudi če bi imela Veroni zlate kite, bi ga ne mogla privezati semle.

Božič. Akrobolt, Veroni je zala, da Vorenc ne more umakniti oči od nje. Kakor da je noč obrisala grenkobo od srca.

Prva mu vošči. Vorenc jo dolgo drži za roko.

»Ravno tako, Veroni, ravnotako.«

Zdaj se Vorencu zdi, da se norčuje iz samega sebe.

Doma so si drugače voščevali.

Toda danes hoče biti Vorenc vesel.

Veroni je tako lepa.

*

Štefanovo. Akrobolt, Vorenc gre z Veroni v Lienz! Zakaj bi ne zaplesala? Pa res, ko sta oba mlada. Kofler od praga gleda za njima.

Polka! Še ena, še ena. Vorenc pribija s peto ob tla. Veroni mu kar leži na rokah.

Vorenc je kar domač s fanti.

»Valček, Vorenc.«

Veroni je kar vroča.

Pa se noči in v breg je daleč. Vorenc je dobre volje. Včeraj se je unesel. Saj ne moreš nikamor. Kdor ima dekleta doma, ta je res revež. Vorenc je pa sam.

»Vorenc, tako te imam rada!«

Veroni je kot ob pamet.

Kofler sedi zvečer za mizo in se smehlja.

»Vorenc, pošta je zate.«

Vorenc bleđi. Sede na stol in strmi v črke.

»Žegnan božič in srečno Novo leto. Mi jo kar po domače režemo. Škoda, da te ni.«

Potlej se Vorencu črke meglé. Na koncu vidi samo še ime: Ivan.

Obrne razglednico.

Bohkovi kot in pod njim jaslice. Vorenc šele zdaj sliši Veroni.

»Vorenc, kaj je s teboj?«

»Nič, nič.«

V Vorencu se zbirajo vsi glasovi, vse pesmi, zemlja pod Stovičjem, gmajne na Obočnici, polja v Srpeh, ceste, kolovozi in pota, klici vozarjev, in pastirjev, šumenje židanih rut in modra beseda Potokarjevega ata:

»Je tako, da si najraje doma. Še pri vjakih nisem bil rad, pa so me gospod hauptman radi imeli. Doma vse drugače diši.«

Veroni vso dolgo noč veka. Ve, da Vorenc ne bo nikoli njen. Nikoli!

In Vorenc ve: če bi bil ves breg zlat, neko jutro bi povezal culo in peš odšel domov. Zavoljo bohkovega kota in jaslic, zavoljo zemlje in pesmi:

V postelji sedi Vorenc in ne more spati. Sto Veron ga ne obdrži, kadar bo čas prišel.

Ga ne obdrži.

Prekvat da ne!

Potlej Veroni vpraša, če misli iti k polnočnici. Vorenc odmaje z glavo. Le kaj naj počne?

Zdaj tudi Veroni ne bo šla. Pa, je mislila

Čuda starih časov

Mnogokrat slišimo besedo »labirint« in ne vemo, kaj pomeni in od kod je. Labirint so hodniki kakšne ogromne stavbe, ko se izgubiš in ne najdeš izhoda, krtova pota pod zemljo, ki jih ima razpredene na vse strani. Beseda labirint je znana iz zgodovine in o labirintih pripoveduje zgodovina čudne stvari, ki bi si jih komaj v sanjah predstavljali.

Besedo labirint razlagamo na več načinih. Nekateri viri pripovedujejo, da je nastala beseda tako:

Pred skoraj pet tisoč leti si je zgradil egipčanski vladar (Egipčani so mu rekli faraon, po naše bi bil kralj) Bar svojo grobnico. Kdor je hotel priti v grobnico, je moral iti skozi zgradbo, ki je bila ogromna in je imela veliko hodnikov ter temnih prostorov. Vsi prostori in hodniki so se tako križali, da ni človek mogel več iz njih, če je prišel vanje. Ta zgradba se je imenovala »Ra-Bar«, kar pomeni Barova vrata. Besedo so prevzeli Grki in ji dodali končnico »intos« in tako je nastala beseda »Rabarintos«, dokler ni nastala beseda »labirintos«, labirint. Toda nobena razlaga ni preveč posrečena in so vse bolj domneve.

Če se je kdo v takem labirintu izgubil, je taval toliko časa okrog, da je obnemogel in od lakote umrl. Mnogokrat so se vladarji posluževali labirintov zato, da so se iznebili svojih nasprotnikov.

Grški zgodovinar Herodot opisuje tak labirint in pripoveduje takole: V teh podzemeljskih prostorih — labirintih — je bilo okrog tri tisoč prostorov. Dvorci so imeli tudi podzemne prostore, ki so se prav tako križali med seboj. V to podzemlje se je prišlo po devetdeseterih stopnicah. Na vseh straneh so bili tudi v podzemskih prostorih stebri, ki so se vedno vrteli okrog sebe. Poleg stebrov je bilo v podzemlju nešteto majhnih ribnikov. Ti stebri in ribniki so se bolj zamotavali pot. Ako so bila vrata takega prostora odprta, se je slišalo iz globine zamolklo grmenje, podobno pravemu gromu.

Boj znanosti proti povojnim epidemijam

Na koncu druge svetovne vojne hvala Bogu ni bilo divjanja epidemij, kot je to navadno na koncu velikih spopadov. Pod ruševinami opustošenih mest Evrope in Azije je prežalo boleznih na ducate. Bil je skoro čudež, da so bile te nadloge preprečene, in to zaradi takojšnje intervencije vojske Združenih držav ter organizacije UNRRA, kot tudi zaradi obsežne uporabe najmodernejših iznajdb zdravstvene znanosti, kot je DDT, sulfamidi, penicilin. Tako da je lahko in ne po krivici ravnatelj zdravstvenega oddelka organizacije UNRRA nedavno izjavil, da je dejanski zmagovalac zdravniška veda.

Še preden se je končalo grmenje topov, so zdravniški oddelki ameriške vojske in ustanove UNRRA prodirali v razna področja, da bi zagotovili vse potrebne ukrepe, da se prepreči izbruh epidemij. Ustanova UNRRA je vzpostavila omrežje epidemioloških informacij, ki je imela sedež v Parizu in ki služi tako kot meteorološke opazovalnice za kopičenje neurij za ugotavljanje in določevanje infekcijskih središč. Lahko tudi omenimo, da ta služba še danes traja in da jo je prevzela mednarodna zdravstvena organizacija.

Vojska Združenih držav in ustanova UNRRA sta ustanovili nadalje zdravstvene urade v 13 državah, opustošenih od vojne ter dobavili 200.000 ton zdravniškega materiala: pravo goro zdravil, serumov, antibiotikov, rentgenoloških aparatov in bolniških postelj.

Eno izmed najbolj uporabljenih orožij v tem boju je bil DDT; z njim je bilo mogoče zmanjšati na Poljskem tifus na enajstino prejšnjega obsega; z njim so zmanjšali v Jugoslaviji tifus od 50.000 primerov v letu 1943 na 3000 primerov v letu 1946; z njim so skoro iztrebili tifus v Grčiji in ga omejili le na redke primere, kot to ni primer v starih časih. Ko so se pojavili v Malti in v Tarantu primeri kuge, je bilo mogoče uničiti epidemijo takoj v nastanku, ko so z DDT ubili bohe, s posebnimistrupi podgane ter razdelili cepiva v obsežni meri. Isto delajo na Kitajskem.

Nadaljno veliko nevarnost je predstavljala kolera. V letu 1946 je počela v Koreji 11.000 žrtev. V tej deželi in na Japonskem je to bolezen učinkovito pobijala ameriška vojska, ki je poskrbela za cepljenje kar 53 tisoč oseb. Tudi nedavno so Združene države pomagale v Egiptu z letalsko pošiljko znatnih količin seruma. Tudi pri tifuzni malarici in daviči so imeli uspeh, ko so v bistvu obnovili kanalizacijske sisteme in obsežni meri razdelili razkužila in cepiva.

Zakaj je bil labirint zgrajen, so mnenja različna. Nekateri pravijo, da so bili to dvori, v katerih so stanovali faraoni, drugi pravijo, da so bile to grobnice faraonov, tretji pa, da je bil labirint svetišče najvišjega egipčanskega boga, boga sonca Amona.

Grški zgodovinarji pripovedujejo dalje o labirintu na Kreti, ki je bil nekaka palača čudežnega bika Minotavra, ki je znan iz grških narodnih pripovedk. Bika je končno ubil grški pravljčni junak Tezej, ki je prišel živ iz labirinta in sicer tako, da je vzel s seboj klopčič in ga odvijal, nazaj grede ga je po navijal.

O labirintu v Klusiumu pravijo grški zgodovinarji, da je imel obliko prizme s

kvadratično podlago. (To je oblika štirioglatega stolpa, ki je na vrhu vodoraven). Stranice so bile 100 m široke, 18 m pa visoke. Na 300 čevljev široki in 53 čevljev visoki podlagi prizme je bilo pet piramid z osnovnicami 75 čevljev širine in 150 čevljev višine. Na teh piramidah je bilo mnogo zvoncev, ki so pri najmanjem vetru pozvanzali, da je odmevalo na tisoče zvokov in glasov. Na temnih tleh petih piramid je slonela ogromna bakrena krogla, na krogli pa so bile štiri piramide, ki so bile 100 čevljev visoke, na teh piramidah pa krasna terasa in na tej spet pet piramid.

Najbrže se je temu zgodovinarju sanjalo. Če pa je ta labirint v resnici obstajal, tedaj moramo reči, da je bil res veličasten.

Nekaj o dobrih kuharjih

Pa če so kuharice in gospodinje še tako hude, res pa je le, da ni v vsej zgodovini nobene slavne kuharice, ampak poznamo samo dobre kuharje. Macedonski kralj Antigonos je postavil svojega najboljšega kuharja za vrhovnega poveljnika vse svoje armade samo zato, ker je izumil neko novo, posebno okusno jed. In če povemo, da zavisi potek raznih posvetovanj in tajnih političnih sestankov diplomatov in državnikov tudi od okusno pripravljenih in dobrih poedin, tedaj so tudi kuharji sedanje dobe bolj ali manj kakšni poveljniki in generali svetovnih armad. A koliko truda je treba, preden postane droben kuharski vajenček dober in slaven kuhar. Kolike muke in dela ga stane, preden napravi kuharski izpit in dobi izpričevalo, da sme samostojno izvrševati kuharsko obrt. Vedeti mora, koliko vrst mesa je na svetu in pri kuhi, kako ga je treba razdeliti, obdelati in ohraniti na vse različne načine; kakšna mora biti prva jed v mesecu juniju ali novembru; kaj da spomladi, kaj v jeseni v začetku pojedine na mizo; kako se pripravi okusno kosilo, bodisi preprostejše ali najizbranejše; kakšne so skrivnosti »kiparja« za ledena oslaila, kakšne tajnosti »slikarja« slaščic. Zgodovina pozna Abu Muslima, ki je bil veliki vezir kalifa Almanzorja, da je imel 1200 kuharjev.

Ko se kuhar popolnoma seznani s sestavnimi poedinih jedil, pride na vrsto umet-

nostno znanje kuhe. Tak kuhar mora znati kuhati z »dušo«, mora nekako uglasiti sestavo jedil, da zveni kaka pojedina ali tudi preprosto kosilo ali večerja kakor lepo ubrana pesem. Tega se ne da naučiti. To je že zares umetnost, ki mora biti takorekoč v krvi. Če bi dal kuhar n. pr. junija meseca jerebico z zeljem, decembra pa mlado raco s fižolom na mizo, bi učinkovalo kakor pesem, kjer vsak svojo vleče. Dober kuhar mora imeti vsaj dvajset let prakse. Ni poglavito to, da zna kuhati. Poglavito je, da pokaže delo kuhinje kot lepo umetnost, kot visoko znanost.

Dosedaj še nimamo zgodovine dobrih in slavnih kuharjev. Iz raznih zapiskov iz zgodovine poznamo po imenu, da so živeli slavni kuharji: Apicius, ki je bil učitelj rimskih kuharjev; Sieur Taillevent, višji kuhar Karla VI.; Vatel, kuhar Ludovika XIV. Ta je naredil samomor, ker se mu ni posrečilo dvojce pečenk in je pozabil dati na mizo morske ribe. V zgodovini so bili pa tudi veliki gospodje, ki so veliko dali na izborne kuharje in so se tudi sami udeleževali priprav izbranih jedil. Čeprav smo vso vojno in sedaj še bolj pogrešali dobro kuho, vendar živijo tudi sedaj dobri kuharji. Mogoče nam prinese čas tudi kako slavno kuharico, da ne bodo kuharice in gospodinje užaljene. Za sedaj pa je pač tako in treba je potrpeti.

ZA SPRETNE ROKE

Z BILKO DVIGNJENA STEKLENICA

Kako dvignesh z bilko steklenico? Vzemi slamnato bilko in jo na spodnjem koncu upogni. Tako upognjeno potisni v steklenico in prilij še vode, če ti je drago. Ko primeš s prsti gornji del bilke, obvisi steklenica na njej.

LED NAD OGNJEM

Nad trinožec postavi krožnik s snegom, ledom in kuhinjsko soljo. Vrh tega krožnika položi še drugega z vodo. Pod trinožec pa deni posodico z žarečim ogljem. Žerjavica bo tajala mešanico v prvem krožniku; tajanje pa bo povzročilo mraz, da voda v drugem krožniku zmrzne.

NOVEC, KI SAM PADE V STEKLENICO

Nalomi žvgalico na sredi tako, da se oba dela še držita skupaj. Položi jo na odprtino steklenice, nanjo pa novce, ki ne sme biti širši od odprtine. Pomoči prst v vodi in kapljaj vodo na žvgalico, kjer je nalomljena. Oba dela se zaradi mokrote razvlečeta in novce pade sam v steklenico.

LES, KI NE GORI

Vzemi del mizarskega kleja in ga raztopi v vodi. Prav tako stori z delom galuna. Obe tekočini zmešaj in pomaži suh les, pa poskusi, če bo gorel.

PRSTAN NA ZGORELI NITI

V vodi razstopi precej soli in namoči v njej nit. Vode vzemi kolikor mogoče malo. Nit posuši in obesi nanjo prstan. Ako vi-sečo nit sežgeš, ostane prstan vendar na njej.

KLJUČ, KI STRELJA

Vzemi votel ključ, ga napolni z vodo in ga dobro zamaši s plutovino (zamaškom). Drži ključ nad lučjo, da se naredi v votlini ključa para in kmalu bo zamašek z glasnim pokom odletel.

ŽIVO JAJCE

Izprazni jajce na eni strani in deni vanj živo pijavko. Zamaši spet luknjico in polo-

ži jajce na ravno mizo. Jajce se bo začelo gibati, v temi se bo pomikalo proti luči.

MRTVAŠKA LUČ

Na krožnik nalij vinskega cveta (špirita), in primešaj soli in zdrobljenega žvepla. V to tekočino namoči stenj iz bombaža. Ko je zadosti moker, ga prižgi. Vsi navzoči obrazi dobijo mrtvaško barvo.

GOREČ ROBEČ

Vzemi fin in tenek žepni robec in ga dobro namoči v čisti vodi. Nato ga dobro izzmij in ga pomoči na rahlo s špiritom. Ako ga zažgeš, bo gorel brez škode.

ŠIVANKA, KI PLAVA NA VODI

Napolni kozarec vode do roba. S suhimi prsti primi nato suho šivanko in jo položi rahlo in vodoravno na površje vode tako, da ležeta oba njena konca istočasno nanjo. Šivanka ne utone, umpak plava na vodi.

GOREČA SNEŽNA KEP

V snežno kepo vtakni košček kafe in jo prižgi. Zdelo se bo, da gori kepa. Sneg se bo tajal, kafa pa bo gorela naprej.

ZANIMIVOSTI

KALIBER

Kaliber imenujemo premer topovske krogle. Ta vojaški izraz je prišel v vsakdanji jezik. Pride iz italijanščine »quanto libra«, kar pomeni, koliko tehta. Včasih so se topovi razlikovali po težini topovske krogle.

ERA

Različni narodi so računali čas po važnih dogodkih. Grki so računali čas po olimpijadah, muslimani ga računajo od bega Mohameda iz Mekke v Medino (leta 662), krščanski svet računa čas od Kristusovega rojstva; do VI. stoletja pa so v Evropi računali čas od takrat naprej, ko je stopil na prestol cesar Dioklecijan. Sistem štetja po važnih zgodovinskih do-

godkih imenujemo »era«. Kako je nastala beseda? V Aleksandriji so nekdanji šteli leta od časa, ko je prevzel prestol cesar Avgust Oktavijan. Latinsko je to pomenilo: »Ab exordio regni Augusti« (=od začetka vladanja Avgusta). Iz prvih črk teh besed (»ae« se bere v latinščini kot »e«) je zložena beseda »era«.

HOMERSKI SMEH

Starogrški pesnik Homer imenuje v svojih pesnitvah »Ilijadi« in »Odiseji« smeh, bogov »asbestos helos« — to pomeni smeh, ki nikdar ne prestane. Zato so gromovit smeh začeli imenovati po Homerjevih pesmih »homerski smeh«.

PANIKA

Starogrški bog Pan je bil bog gozdov in živine. Imel je dolgo brado in kozlovske noge. Pan je hodil po gorah in gozdovih ter igral na piščalko. Včasih se je nenadoma pojavil pred popotnikom in mu nagnal strah v kosti. Pan je strašil celo cele vojske, ki so pred njim bežale čez drn in strn. Tako pripoveduje pripovedka, da je pomagal Grkom v maratonski bitki ter nagnal v strah Perzijce, ki so se bili izkrcali v Grčiji. Od tod pride izraz »nepopisljiv strah — paničen strah«. Od tog je prišla beseda »panika« v vsakdanji jezik.

TENOR

Osnovna glasbena označba je enaka v vseh evropskih jezikih. Vzeta je iz italijanskega jezika. Naziv raznih glasov pove stopnjo glasovne višine. Alt pride od italijanske besede »altus« — kar pomeni visok, sopran pride od besede »sopra« in pomeni tudi visok. Bas pride od italijanske besede »basso«, in pomeni nizek. Bariton pride od grške besede »baris«, ki pomeni težak. Izjema je beseda tenor. Pride od latinske besede »tenere«, ki pomeni držati. Stvar je v tem, da je v srednjeveški večglasni glasbi ta glas držal, to je da je vodil osnovno melodijo.

LABUDJI SPEV

Včasih so ljudje mislili, da labud, preden pogine, daje od sebe neke glasove. Zato »labudja pesem« ali »spev« označuje poslednje delo pesnika, glasbenika ali junaka delo junaka pred smrtjo. Ta izraz dobimo še pri grškem dramatik Eshilu in pri rimskem znanemu govorniku Ciceronu, ki je poslednji Krasov govor imenoval »labudjo pesem«.

Ljudje, ki jedo prst

Težko je verjeti, da bi kdo jedel prst. In vendar je v Afriki, Južni Ameriki in Zahodni Indiji dosti ljudi, ki jedo zemljo. Najboljša se jim zdi zemlja ob reki Nilu. To zemljo oblikujejo kakor pri nas piškote ali leccet.

V francoski Indiji pa prav strastno uživajo prstene slaščice in hrepenijo po njih kakor pri nas po alkoholu ali tobaku. Prstene jedi pripravljajo takole: iz reke vzamejo ilovico, jo posušijo na soncu, stolčjejo, spet namočijo, pokrijejo s prstjo in kuha-jo kakor pri nas ogle. Potem je ta jed na videz kakor čokolada in jo prodajajo na trgu.

Danes, ko se borimo s kalorijami in porabimo kalorije samo zato, da pridemo do drugih, ne bi bilo napačno, če bi bil človek navajen na tako »hrano«.

Za dobro voljo

Ona (jokaje): Gospod sodnik, ta — ta mi je ukradel srce...«

Sodnik: »Ali ste sedaj brez njega?«

Ona: »Nisem — ampak — —«

Sodnik: »Torej, zakaj ga dolžite tatvine? Za to ni paragrafa.«

Ona: »On — on se je igral z mojim srcem in se je vnelo — in — oh — počilo mi bo...«

Sodnik: »To je pa druga zadeva. (Tožencu): »Gospod! Vi ste se igrali z rečjo, ki se vname, še celo razpoči — to pa spada pod paragraf. Kazen: dosmrtni zakon.«

On: »Ali bi se dala kazen spremeniti v globo?«

Mala Lizika se je najrajši igrala s telefonom, a kopala se ni rada. Mati jo je hotela z zvijačo pridobiti za kopanje. Zato je vzela konec telefona v roko, drugi konec pa je dala Liziki.

Mati: »Halo, ali je tam Lizika?«

Lizika: »Da, mama.«

Mati: »Pridi sem, da se boš kopala.«

Lizika: (obesi slušalko): »Napačna zveza.«

*

»Kaj pa počenjaš sedaj?«

»Glasbene instrumente prodajam. Včeraj sem jih prodal čez tisoč.«

»Kaj? Je li mogoče? Klavirjev?«

»Ne, gramofonskih igel.«

Za naše gospodarje

Pregled gospodarstva v letu 1947

POMEN KMEČKEGA STANU

V letih pomanjkanja prehrane, v letih prve svetovne vojne in v letih po prvi svetovni vojni so vsi spoznali in poudarjali veliko važnost zdravega kmečkega stanu. Poudarjali so važnost kmečkega stanu večkrat tako, da je to poudarjanje že skoraj vodilo v razrednost, ki pozna samo važnost enega stanu na škodo drugega.

Zaradi pomanjkanja živil pa so takrat vsi spoznali in poudarjali veliko važnost domače proizvodnje živil. Ko so se pa razmere v letih po prvi svetovni vojni polagoma izboljševale in ko so začeli prihajati dovozi živil iz prekomorskih dežel, je tudi začelo ponehavati zanimanje za domačo proizvodnjo živil in kmečki stan ni našel nič več toliko poudarka pri vseh slojih prebivalstva. Prav malo kdo je še govoril o potrebi in nujnosti zdravega kmečkega stanu.

Popolnoma naravno je namreč, da se delavci, uradniki in splošno nekmečki stanovalci zanimajo predvsem za ceno živil, ne pa za to, od kod ta živila prihajajo. Tudi tega ne moremo nobenemu zameriti, saj v skrbi za svoj obstoj in za njegovo izboljšanje pač ne more doprinesati samobesei žrtev za izboljšanje položaja vseh stanov naroda.

Prišla je druga svetovna vojna in po nji vse zlo, ki ga vsaka vojna nujno prinaša s seboj, predvsem pa je prišlo splošno pomanjkanje vseh dobrin: materialnih in moralnih.

Spet doživljamo čas, ko naj bi kmetijstvo in celotni kmečki stan na eni strani bila rešitelj, na drugi strani pa sta ravno kmetijstvo in s tem posredno še posebej kmečki stan večkrat tarča vsega obrekovanja in zasmehovanja. Kar naenkrat ima vsak vse polno nasvetov, kako naj kmet poveča svoje pridelke brez gnojenja, kako naj spita svinje brez krme in kako naj brez vsake močne krme zviša mlečnost krav. Vse to naj bi kmet napravil pri pomanjkanju delavcev in brez kmetijskih strojev ter brez umetnih gnojil.

Pri tem pa še mnogokrat mnogi ne upoštevajo tega, da časa kmečkemu delu ne določa kolektivna pogodba, ampak dolgost dneva. Saj kmet večkrat ne more in ne sme poznati prostih popoldnevov, kmet ima opraviti namreč z naravo, ki je včasih neizprosna in proti kateri človeška volja večkrat ne doseže ničesar.

To so težave, ki so v splošnem označevale kmečko življenje v preteklem letu.

KMETIJSTVO V LETU 1947.

Pred enim letom smo mislili, da bo leto 1947 prineslo izboljšanje mednarodnega svetovnega položaja, kar bi seveda ugodno vplivalo tudi na zboljšanje svetovnega gospodarstva, na enakomerno razdelitev dobrin in tudi na izboljšanje kmetijskega gospodarstva.

Toda tega nismo doživeli, nasprotno so se mednarodni odnosi zaostrovali in rešitev

iz teh težav so iskali mednarodni politiki v raznih »kompromisih«, ki jih pa končno tudi ni bilo.

Tudi avstrijsko kmetijstvo — in s tem je neposredno povezano slovensko kmetijstvo na Koroškem — je iskalo v preteklem letu pota iz težav preteklih vojnih let. Načrt avstrijskega kmetijstva je bil in je še v tem, kako najprej doseči stanje kmetijskega gospodarstva iz leta 1938.

Po letu 1938, torej po priključitvi Avstrije k nemškemu rajhu, je bilo avstrijsko kmetijstvo nujno vključeno v kmetijsko gospodarstvo Velike Nemčije. Podlaga načrtov tega gospodarstva pa je tvoril seveda predvsem načrt za omogočenje vojnih pohodov nacistične nemške države. Zato je tudi avstrijsko kmetijstvo šlo najprej po poti priprave na vojno, nato pa je postalo izraz potrebe vojne same, ki vedno izčrpava, ruši, podira, uničuje, nikdar pa ne gradi.

Zato ni prav nič čudnega, da tudi avstrijsko kmetijstvo v letih vojne ni obogatelo, ampak je nasprotno ubožalo.

Najprej je bilo vpoklicanih okrog 520 tisoč moških podeželskega prebivalstva v vojaško službo in je tako kmetijstvo izgubilo toliko svojih najboljših delavcev. Od teh se jih je do sedaj vrnilo komaj 350.000, za 80.000 je gotovo, da so mrtvi. Usoda ostalih kmečkih ljudi, ki so ali pogrešani ali pa so v vojnem ujetništvu, je še negotova. Večina od teh se bo najbrž vrnila. Moramo pa pri tem upoštevati, da jih od onih, ki so se že vrnil, vsaj 25.000 ni več sposobnih za težje kmečko delo. Zato moramo žal z gotovostjo računati, da jih tudi od onih, ki se bodo še vrnil, vsaj 3000 do 4000 ne bo več sposobnih za kmečko delo.

Pred vojno je bilo v Avstriji v kmetijstvu zaposlenih približno 650.000 moških, danes pa jih je le še okrog 500.000. Ako zaključimo torej bilanco delovnih sil v kmetijstvu, dobimo strašno sliko, da bo tudi takrat, ko se vrnejo vsi vojni ujetniki, v kmetijstvu še vedno primanjkovalo okrog 100.000 moških.

Te razmere moramo upoštevati vedno, ko govorimo, da moramo tudi v slovenskem kmetijstvu na Koroškem doseči stanje kmetijskega gospodarstva iz leta 1938.

MOTORIZACIJA KMETIJSTVA

Ljudsko delovno silo moremo v kmetijstvu v veliki meri nadomestiti s kmetijskimi stroji. Ni namreč mogoče misliti na to, da bi silni primanjkljaj delovnih sil, ki znaša okrog 15% najboljših delovnih sil na podeželju, mogli nadomestiti z inozemskimi kmečkimi delavci ali pa z delavci iz drugih poklicev. Zato nam ostane le edino sredstvo, edina pomoč — to je kmetijski stroj.

Zato bo ena glavnih nalog v bodočih letih, povečati število kmetijskih strojev ali kakor pravimo: tehnicizacija oziroma motorizacija naših kmetijskih gospodarstev. To

pa ne samo v dolini, v ravnini, prav poseben bo to potrebno še v hribovitih predelih, kjer je danes še tako malo kmetijskih strojev, pomanjkanje kmečkih delavcev pa tako veliko.

Ako ne bomo izvedli motorizacije našega kmetijstva, ne moremo misliti na zvišanje naše kmetijske proizvodnje, nasprotno bo proizvodnja kmetijskih pridelkov še padala. Kaj pa to pomeni, si more vsak predstavljati, če pomisli, da že danes pridelamo komaj nekaj nad polovico tega, kar smo pridelali leta 1937.

Kako na slabem smo pri nas z ozirom na število kmetijskih strojev, vidimo iz tehle podatkov. Komaj na dvoje kmetijskih gospodarstev pride po en železni plug in po ena travniška brana. Na 20 kmetijskih gospodarstev pride po en okopnik in na 30 kmetijskih gospodarstev en univerzalni stroj. Na 6 kmetijskih gospodarstev pride en sejalni stroj. Še slabše je pri številu priprav za izkopavanje krompirja, obračanja sena in kosilnic za žito. Izredno malo je tudi mlatilnic, saj pride komaj na 16 kmetijskih gospodarstev ena dobra mlatilnica, ki nam daje žito, primerno takoj za prodajo. In na 185 kmetijskih gospodarstev pride en čistilnik za semensko žito.

Pri vsem tem velikem pomanjkanju kmetijskih strojev pa moramo pomisliti še na to, da je večina naših kmetijskih strojev že zelo izrabljenih in zastarelih. Zato naj bi bila ena glavnih skrbi v bodočem letu, kako preskrbeti potrebne in primerne kmetijske stroje. Le tako bomo povišali in istočasno pocenili našo kmetijsko proizvodnjo.

Skrb za kokoši

Ko v pozni jeseni ali začetkom zime zavlada vlažno in hladno vreme, zelo pogosto obolijo kokoši na prehlajenju ali pa na difteriji. Obe bolezni sta nalezljivi in njih povzročitelji so bacili, po katerih se te bolezni tudi raznašajo.

Zunanji vidni znaki bolezni so si medsebojno tako enaki, da ene bolezni skoraj ne moremo razlikovati od druge. Znaki obeh bolezni pa so: Živalim teče iz nosnic gnojni izcedek, pozneje otečejo roža (greben) in nadočesni kožnati deli. Živali le malo jedo in sedijo z odprtimi kljuni žalostno v kurniku, kakor da bi jim primanjkovalo zraka.

Po nekaj tednih se živali navadno pozdravijo, večkrat pa konča bolezen tudi s poginom živali.

Tudi pri tej bolezni se moramo ravnati po starem pravilu, da je boljše bolezen preprečiti, kakor pa jo zdraviti. Zato moramo podvzeti vse, kar preprečuje to bolezen. Pokazalo se je namreč, da se bolezen pojavi le v gotovih slučajih. Glavni vzrok je v tem, da so kokoši večkrat kar v hlevu skupaj z ostalo živino. Ti hlevi so za kokoši navadno pretopli, posebno pa so prevlažni. Vлага se nabira na perju in živali se prehladijo, ko pridejo iz hleva.

Pozimi imamo okna v kurniku navadno zaprta, da bi kurnik ostal bolj tople. Vendar so slabo prezračeni kurniki navadno vlažni, živali se prehladijo in zbolijo tako še lažje na difteriji. Zato odpirajmo okna

OBNOVA KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA

Leta 1938 je moglo avstrijsko kmetijstvo preskrbeti do tri četrtine celotne potrebe krušnega žita. Danes more zaradi zmanjšane proizvodnje zadostiti komaj do bri četrtini potrebe, vse drugo je treba uvoziti.

Leta 1938 je bila proizvodnja mleka, mlečnih proizvodov, sladkorja, krompirja, klavne živine, rži, ječmena in ovsa zadostna za domače potrebe. Maslo je bilo še celo mogoče izvažati. Tudi pridelki sadja so bili zadostni za potrebe domačega prebivalstva. Od kod torej danes na enkrat tako veliko pomanjkanje in od kod tako nizki pridelki? Leta 1938 je kmetijstvo uvažalo velike količine umetnih gnojil, semen, sredstev za zatiranje rastlinskih in živalskih škodljivcev in krepkih krmil. Vsi ti uvozi so med vojno prenehali in jih tudi še danes ni.

Vsaj umetnih gnojil bi moralo dobiti kmetijstvo toliko, kolikor jih potrebuje. Zato je že predvideno, da bo v letih 1948 do 1951 proizvajala tvornica dušičnih gnojil v Linzu letno po 25.000 do 32.000 ton čistega dušika v obliki apnenega amonijvega solitra. Tako bo zagotovljena potrebna in zadostna količina dušičnih gnojil. Le za zatiranje plevela bo treba še uvažati neoljeni apneni dušik, kar pa ne predstavlja nikake večje težave.

Tudi uvoz letno 100.000 ton Thomasove moke in superfosfata ter 130.000 ton kalijeve soli je že skoro zagotovljen za prihodnja štiri leta. (Nadalj. na 7. strani.)

tudi ob mrzlih dneh, da se kurnik dobro prezrači. Tako postanejo živali bolj odporne, bolj utrjene in ostanejo zdrave.

Tudi steljo moramo večkrat obnoviti. Saj sta glavna predpogoja, da kokoši obvarujemo difterije: svež zrak in suha stelja.

Ako kljub vsej skrbnosti nekatere živali obolijo, moramo imeti te obbolele živali posebej v toplem prostoru. Istočasno pa moramo skrbeti, da ne obolijo tudi ostale, še zdrave kokoši. Zato kurnik temeljito prezračimo, obnovimo steljo, v pitno vodo pa damo razkužilo.

Razkužilo ali desinfekcijsko sredstvo pripravimo tako, da v vodi raztopimo malo kalija manganovega prekisa (kalijev hipermanganoksid). Od tako nastale temne rdeče tekočine damo v pitno vodo kokošim nekaj kapljic, da dobi voda lahko rožičasto barvo.

Ako dobijo kokoši zelo močno difterijo, je najboljšše obbolele živali zaklati. Meso takih živali, ako je kuhano, je brez vsakih nevarnosti užitno. Le glavo in vrat moramo vreči proč.

Ako živali samo na lahno obolijo, se pozdravijo, ako so nekaj časa v toplem prostoru in dobivajo v pitni vodi omenjeno razkužilo, s katerim tudi izpiramo kokošim obbolele telesne dele.

Ker je to ena najbolj pogostih bolezni pri kokoših, moramo zelo paziti, da varujemo kokoši v zimskem času prehlajenja.

JANEZ JALEN:

Ovčar Marko

29.

Po večerji, pri Skočirju je bil na reji tišči dan, je stopil konjar Tomaž k Smrčarju na požirek vina in se je precej dolgo zagovoril. Vprav ko je oddrgnil mošnjo, da bi plačal, je vstopil v gostilno Višnarjev Šimen, napol prazničen. Tomaž je potrkal z bičevnikom ob tla in pomislil: »Aha! Voglarit je prišel in okrog Ančke sitnarit! Kaj je mar izvohal, da je Marko Zavrhom?« Nato je ukazal: »No, Miha! Še en maselec ga prinesi.« In je obsedel in odšel šele za Višnarjevim; pa ne domov v svisli, pod Ančkino okno.

Previdno, kakor bi zalezoval petelina, se je bližal: »Aha! Je že pristavil lestvo.« Potem je za hip podvomil: »Kaj pa, če Ančka z njim govori? Umaknem se potihem in Marku jo zatožim, tico, da bo fant za vedno ozdravljen.«

Stisnil se je v temo in prisluškoval. Šimen je narahlo trkal in šepetaje prosil: »Ančka! Oglasi se! — Vsaj enkrat. — Za eno samo besedo. — Ančka! — No! Ančka! —«

Temo je presekala Tomaževa bič in Šimen na vrhu lestve se je zvel od bolečine: »Hudič! Kdo je?«

Švrk, je udaril debeli jermen konjarjevega biča drugič ob jerhovino.

Šimen se je podvzval po klinih navzdol, pa na vsakem klinu ga je dosegel Tomažev bič.

Poskočil je na tla: »Kdo je.« Nihče se mu ni oglasil. Konjar je utonil v temo.

Ko je Šimen odšel, se mu je iz teme zamejalo Tomaž: »Pa še sprašuje, kdo ga je. Ko se zdani, naj se ogleda. Saj ima na koži zapisano, kdo ga je.«

Konjar je že zavil proti domu, pa se je domislil, da ne sme pustiti lestve pod oknom, ker je Ančka priden deklíč in ima Marka rada.

Nesel je lestvo okrog vogala, se spomnil svojih mladih let in kako je pomladi v planini snubil Mico: »No, če bi me Mica sedaj srečala, bi me nagnala. Jaz bi se pa smejal in bi ji ne povedal, kako sem Višnarjevega. Ker je bolj prav, da se ne zve, kdo ga je. Naj le Marka dolži, Višnarjev.«

Na jezercih se je prebudil Marko. Bilo je že toliko dneva, da je razločil špranje v strehi. Ob ognjišču sta ležala zvita v klopek Volkun in Hrust in se nista genila. Tudi Marku se še prav nič ni mudilo z ogretega pograda v jutranji hlad. Bedel je in premišljeval, kako bi ugnal podivjani par jarcev: »Poskusim, vse poskusim. Ančki bi se dobro zdelo.«

Psa sta dvignila glavi in postala pozornaa. Vstala sta, šla previdno do vrat, povohala skozi špranje, naježila hrbet in zarenčala.

Zunaj je ne daleč od kože zamomljajal medved.

Psa sta zalajala, Marko pa je poskočil s pograda, odpehnil lino in pogledal skozenjo. Proti Srednjem vrhu je počasi hlačal zastaven medved: »Ko bi imel puško, bi ga podrl. Z robevnico se ne upam nadenj. Pa sem potihem obljubil, da ubijem medveda, da bo Ančka vesela. Pa nimam puške. Še psom ne smem nanj spustiti, če hočem ugnati podivjani par jagnjet.« In je gledal za medvedom, dokler ni izginil v zla-

težih se mecesnovih goščavah Srednjega vrha.

Zaprl je lino: »Ej! Jok je vedel. Zima je pregnala pastirje v dolino in zverina je spet zagospodarila Zavrhom.«

Zajtrka ni kuhal. Odlomil si je samo droblinec kruha, razdelil ostali kos med Volkuna in Hrusta, ki sta ga kaj hitro pohlastala, ju zvezal za gradanici, da bi mu ne ušla za medvedom, pretepača, in ju odvedel mimo Jezerc proti Globokem potoku.

V vrhovih je burja in psa bosta slabo sledila, je zagodrnjal Marko. Pa Volkun in Hrust sta že izvohala podivjanega mrkačka in ovčico. Marko je poslušal. Jarca sta bežala skozi goščavo v ravni črti kakor dvoje srnjakov.

Psa sta se upehana vrnila. Marko jima je na vse načine prigovarjal, naj gresta še enkrat iskat izgubljeni jagnjeti. Nista ubogala. S povešenimi repi sta se sukala okrog njega, kakor bi mu hotela povedati: »Živih ne uženeva, klati pa ne smeja, ker sva ovčarja, ki drobnico varujeva in je ne trgava.«

Marko je uvidel, da sta mrkaček in ovčica za gospodarja izgubljena in da jih ujame le še Poklukarjeva krogla: »Seveda! Če bi ne bilo toliko zverine in če bi jih ljudje pustili, bi se že prestražala čez zimo in v nekaj letih bi se pasel Zavrhom divji trop jarcev brez psa in ovčarja.«

Poklicel je Volkuna in Hrusta, oba pohvalil in pogladil in urno nastavil proti domu: »Seveda tudi jagnje zaželi svobode. Pa — to je tako tvegano, kakor če bi jaz odpeljal praznih rok Ančko v svet.«

Dokaj pred južno je prišel Marko k Podlipniku. Na Ančko je naletel v veži.

»Marko!« Kar zrasla je, tako se ga je razveselila. In kako svetlo ga je pogledala.

Marko pa je prislonil robevnico v kot in snel izza traka šopek iz modrih, dlakastih cvetov jesenskega svederca in iz košatega, vijoličastega encjana, ki napoveduje v gorah zimo kakor doma podlessek: »Ančka! Pušlec ni kaj pridaj; pa veš, drugačnega ni več; to je zadnje cvetje. Gora že premira in bo kaj kmalu otrpnila.«

»Marko!« Tako ljubezniva Ančka še nikoli ni bila z Markom. Kakor bi hotela popraviti, kar je zamudila takrat, ko ji je prinesel najlepšo očnico na rovtu. Morda se je tudi res spomnila rovtov in žalostnih tednov, ki sta jih preživela z Markom zavoljo Višnarjevega: »Marko! Marko!« je vzkliknila zdajci razposajeno, »nekaj ti moram povedati. To se boš smejal. Pojdi va v hišo, da ne bo slišala mama.«

V hiši sta se Marko in Ančka tako smejala, da je tudi Podlipnico, razumno in tiho ženo, premagala radovednost in je šla po tihem nastavit uho na vrata in ujela iz šepetanja: »To ga je, Tomaž, pestuha, Višnarjevega. Veš, za oknom sem oprezovala.« — »Prav je, prav je.« — »Pa bo gotovo Višnarjev tebe dolžil.« — »Naj me.« — »Pazi se.« — »Nič se ga ne bojim.«

»Ančka!« je poklicala mama.

»Kaj je, mama?«

Podlipnica je odprla vrata: »Marko je lačen in samega smeja se ne bo najedel. Žganec vsaj in mu jih naglo skuhaj!«

»Ni treba, saj grem k tropu na Blata.«

»Brez južine ne boš hodil. Saj morebiti danes ni še nič gorkega jedel.«

»Res nisem, pa nič ne de.«

Ančka ga je prišla za roko: »Hitro z mano v kuhinjo, mi boš tačas treske cepil.«

Izpod domače lipe

ŽELEZNA KAPLA

Dne 12. decembra je v Železni Kapli v častitljivi starosti v 94. letu svojega življenja po kratki in težki bolezni, previden s sv. zakramenti, Bogu vdan, zatisnil oči najstarejši faran g. Simon Markun, p. d. Stantmanov oče. Blagega pokojnika smo ob veliki udeležbi pogrebcev iz trga in okolice v nedeljo, dne 14. decembra spremili k Devici Mariji v Trnju, kjer je bil položen v družinski grob k svojim ljubim, ki so šli pred njim iz te solzne doline k večnemu počitku.

Pred hišo žalosti mu je v slovo zapel domači mešani pevski zbor pod vodstvom g. Piskernika prekrasno žalostinko »Vigred se povrne«. To je bila njegova poslednja želja, ki se mu je tudi spolnila. Njegova skromna in ponižna želja je bila še, da ga pokliče Vsemogočni k sebi v petek na dan Gospodove smrti in da bi bil pokopan v nedeljo na Gospodov dan. Tudi to prošnjo mu je božja previdnost izpolnila.

Pogrebne obrede so opravili domači dušni pastir, prečastiti gospod dekan Zechner ob asistenci gospoda kaplana. Gospod dekan so ob odprtem grobu v lepo zbranih besedah orisali življenje pokojnega Stantmanovega očeta, ter ga postavili sofaranom za zgled. Saj je res, da je danes malo ljudi, ki bi v delu in molitvi tako izpolnjevali svoje dolžnosti. Malo je tako skromnih in ponižnih ljudi, kot so bili ranjki Simon Markun, radi tega pa tudi niso imeli sovražnika. Vsakdo jih je spoštoval. — Bodi jim časten in blag spomin!

KOPRIVNA

V noči od 3. na 4. decembra je bilo pri Blajsu v Koprivni vlomljeno v svinjak. Tatovi so zaklali 90 kg težko svinjo, nakar so jo ucvrli proti Železni Kapli. Vkljub prizadevanju orožnikov se ni posrečilo tatove izslediti. Obžalovanja je vredna ta drzna tatvina, nad katero se vsi pošteti ljudje zgrajajo, posebno pa ker je ravno to dobro in pošteno družino zadela ta škoda.

Dobro je še vsem v spominu, da je bila ravno ta družina med vojno ena izmed tistih, ki je bila najbolj prizadeta. Izgubila je kar vse štiri sinove. Eden je padel na fronti, tri so nacistični razbojniki odvlekli v Dachau, kjer so vsi trije končali svoje mlado življenje.

Nima človek besed, da bi mogel zadostno obsojiti te podlež, ki so družini prizadeli tako občutno škodo.

Manj sreče pa so imeli zlikovci, ki so v istem času vlomili v hlev Kokožve Micke v Železni Kapli, ter zaklali kožo in ovco. Pijani tatovi pa so bili premalo previdni. Pustili so krvavo sled za sabo, ki je peljala v Gregorhof. Ko so bili tatovi in spremstvo ravno pri pečenki, je potrkala na vrata roka pravice in je bilo gostije na tuji račun konec. Sedaj pa bodo imeli ti zlikovci čas v »luknji« premišljevati o svojih nečednih poslih. Zelo moramo obžalovati, da se zadnje čase tako pogosto v našem kraju ponavljajo vlomi in tatvine. To so pač največ posledice nacistične dobe. Ljudje, ki so

pozabili na Boga in božje zapovedi, so pač vseh zločinov sposobni. Vprašamo se, kdaj se bo zopet povrnila med ljudi ljubezen in poštenost.

OBIRSKO

Zima je tukaj in z njo dolgi večeri. Vsak si po svoje pomaga in krajša večere po svoje. Vogarjev France si jih skrajšal tako, da je vzel Župančičovo Zofko. To je pa tudi vse, ker z ženitvami smo bolj na slabem, mladina pa komaj čaka, da bi se kje zavrtela. Upajmo, da jih bo v novem letu prišlo več na vrsto. Potrebni bi bili zlasti tisti, ki živijo že leta na kozjo vero. Ostalim, ki čakajo na zakonski stan, voščimo veseli dan in da bi bila z njimi Jezus in Marija. Ko bosta ženin in nevesta pred oltarjem jemala prstan, naj se spomnita, da je tudi zakonski stan zvezan s težavami.

Hvala Bogu, smrtna kosa pri nas kar počiva. Brez nje se kar zadovoljni počutimo. Naj napišemo šeto, da smo Obirščani kar brez mežnarja. Imamo pa zato mežnarico, kar se ji prav lepo poda.

ST. PETER NA VAŠINJAH

Preteklo soboto sta se poročila šentpeterski organist Slapar France in Sadjakova Mici, ki je bila do sedaj kuharica v župnišću na Djekšah. Oba sta zavedna Slovenca. Na žalost pa nas bosta zapustila, ker ne moreta dobiti stanovanja. Župnik ne more dobiti gradbenega dovoljenja, da bi pozidal potrebno stanovanje. Odšla bosta v Lipo pri Vrbi, kjer bo Slapar prevzel službo organista. Z njegovim odhodom bomo hudo prizadeti in smo žalostni, ker ga bomo izgubili. Ker je še krojač obenem, je škoda še večja. Kot organist je bil odličen in je moški zbor, ki ga on pri nas vodi, povsod okrog znan.

CELOVEC

Že prva svetovna vojna je pustila na mladini hude posledice in je prišlo pred sodišče mnogo doraščajoče mladine. Mnogi so prišli iz poboljševalnic še slabši, kakor so bili prej. Druga svetovna vojna je pustila še hujše posledice, k temu pa je pomagal še hitlerizem, ki je vzgajal mlade ljudi brez Boga. Zanimive, toda žalostne so številke, ki nam povedo, kako se je mladina pokvarila. Na Dunaju so pred leti ustanovili posebno mladinsko sodišče. Leta 1937, torej v rednih razmerah, je to sodišče obravnavalo 1205 primerov mladinskih prestopkov, kar znese mesečno 100 primerov. Leta 1945 je to število naraslo na 177 mesečno, leta 1946 na 309 in leta 1947 na 362 primerov. To so porazne številke. Katoliški katekizem uči, da dobimo pri krstu tri božje čednosti: vero, upanje in ljubezen. Če bomo mladino vzgajali brez Boga, se bodo ječe vedno bolj polnile in zrastle bo rod, ki ne bo vedel ničesar o veri, upanju in ljubezni.

GLOBASNICA

Po dolgih letih ujetništva so prispeli iz Rusije tudi trije naši rojaki. Tako se je zopet vrnil na svoj dom sin edinec Peter Ra-

zej, po domače Rovnikov v Podroju, v Podnogradu pa so pozdravili v svoji sredi Janeza Pajančiča in Miho Pavliča. Dobrodošli in jim želimo, da bi se kmalu opomogli! Električna, ki so jo pričeli letos poleti napeljevati, še ne sveti in tudi o Božiču bomo še brez nje. Sicer pa pridno delajo in v sosednji Breški vasi menda že prižigajo luči. In tako upamo tudi mi, da bo posvetila v doglednem času tudi v Globasnici. Čas bi že bil, ker drugače vam ne bomo mogli zopet kmalu pisati. Stare svetilke so že polomljene, novih ni in tudi petroleja imamo komaj za najnujnejše potrebe. Dan pa je kratek. Torej ko se posveti, se pa zopet oglasimo.

NA DRAVI

Po nedeljski službi božji 7. decembra je bila v tukajšnji dvorazredni ljudski šoli posebna slovesnost: petdesetletnica, kar je bila šola sezidana. Naš nadučitelj, g.

Krassnitzer, in naša učiteljica, gđc. Millo-nigova, sta sestavila poseben spored za to slovesnost, katere se je udeležil tudi okrajni šolski nadzornik gospod Potočnik iz Beljaka. Navzoči so bili tudi člani tukajšnjega šolskega sveta in veliko drugih ljudi. Šolarji so zapeli nekaj lepih pesmi, med njimi tudi slovenski: »Nmač čez izaro« in »Dekle je po vodo šla«. Poleg slovenskega petja smo slišali tudi slovensko deklamacijo in sicer pesem Simona Gregorčiča: »Nazaj v planinski raj« ter Slomškovo: »Preljubo veselje, o kje si doma«. Potem so deklamirali tudi tri slovenske pesmi, ki jih je zložil domači g. župnik. To našo šolo je dal zidati posestnik Katnik, po domače Kranje v Krošičah, leta 1897. Posvetil jo je tedanji župnik Gabron v Skočidolu. Po tej posvetitvi so bili vsi šolarji povabljeni na gostijo v gostilno pri »Krajčbiru«. Dokler ni bilo šole, je bil pouk v tukajšnjem župnišču.

Pregled gospodarstva v letu 1947

(Nadaljevanje s 6. strani.)

OBNOVA SLOVENSKEGA KMETIJSTVA

Slovensko kmetijstvo na Koroškem gotovo v letih vojne ni manj trpelo kot celotno avstrijsko kmetijstvo. Ker pa je bilo slovensko kmetijstvo zapostavljeno tudi v prejšnjih desetletjih, je slovensko kmetijstvo na Koroškem danes še bolj zaostalo kot kmetijstvo v severnem delu Koroške.

Temu pa ne bodo odpomogle samo ugotovitve. Odpomoč je samo v vsakem posamezniku in v skupnosti.

Leto 1948 bo predvidoma začetek na poti velike gospodarske obnove. Slovensko kmetijstvo na Koroškem pri tem ne sme stati ob strani, da se tako pripravi za redne gospodarske razmere, ki pridejo po teh letih splošne gospodarske obnove.

Pri tem je važno, da najprej vsak kmečki gospodar sam pregleda, preštudira in premisli gospodarstvo svoje kmetije. Nato bo moral vskladiti svoje kmetovanje čim bolj s smernicami splošne gospodarske obnove. Vodilo pri tem pa mu mora biti načelo racionalizacije njegovega kmetijskega gospodarstva, ki pravi: s čim manjšimi stroški čim večji gospodarski uspeh, s čim manjšimi izdatki čim večji dohodki.

Drugo načelo pa je: prava odpomoč in pravi napredek je le v skupnosti. Le v močni, trdni in pravilni skupnosti zahteve, ki morajo biti seveda postavljene premišljeno, ob pravem času, na primeren način in na pravem mestu, nekaj veljajo in mnogo dosežejo.

V kmetijstvu je taka močna gospodarska skupnost možna le v zadrugah. Ne mislimo tu le na navadne kreditne zadruge, na naše podeželske posojilnice in hranilnice, četudi so bile včasih te izredno važne in so zelo mnogo dobrega napravile za našega kmeta. Tudi ne mislimo tu na velike okrajne zadruge, ki imajo danes glavno nalogo pri zbiranju racioniranih kmetijskih pridelkov.

Važne so male krajevne kmetijske nabavne in prodajne zadruge, strojne zadruge in razne proizvodne zadruge. V teh za-

drugah bo kmet našel svojo odpomoč, oporo, zaslombo in svojo silo.

Znano je, da je posebno lahko take zadruge ustanavljati takrat, ko je kmetijstvo v krizi, ko so cene za kmetijske proizvode nizke in ko je tudi po nizkih cenah kmetijske pridelke težko prodajati.

Takrat pa tudi seveda ni mogoče, da bi novo ustanovljene zadruge delale čudeže, saj mora tudi sama zadruga rasti, se razvijati.

Zato bi morale slovensko kmetijstvo na Koroškem, ki nima pravzaprav še nobene kmetijske zadruge, ako ne računamo kreditnih zadrug, čimprej začeti z organizacijo kmetijskega blagovnega združenstva.

To naj bi bila ena glavnih naših nalog v bodočih letih.

Ako pogledamo danes v preteklo leto, mora slovensko kmetijstvo na Koroškem ugotoviti, da preteklo leto ni bilo ugodno. Ugodno je bilo za posameznike, mogoče tudi za ono število slovenskih kmetov, ki so znali izkoristiti razmere časa in so si pomagali na ta ali drug način.

Kmetijska glavnica, to je zemlja, gozdovi, stavbe, stroji in živina, pa je v glavnem nazadovala, njena prava vrednost se je zmanjšala.

Slovensko kmetijstvo na Koroškem je brez vsake gospodarske organizacije in brez kmetijskih šol. Ako bo položaj ostal še naprej tak, je gotovo, da slovensko kmetijstvo na Koroškem ne bo moglo vzdržati gospodarskega konkurenčnega boja, ki se sicer polagoma, toda toliko bolj gotovo bliža.

Toda ne glejmo v preteklost, ki je za nami. Pred nami je življenje. dan, sonce! Zavedajmo se, da smo del skupnosti in da je vsak posameznik tej skupnosti odgovoren in je tako dolžan čim več doprinesiti tudi do gospodarskega dviga skupnosti. —

Ako bomo delali tako, se bomo čez eno leto z veseljem ozirali na leto 1948, ki je danes pred nami.

Odšla sta. V veži se je Volkun prihulil na tla, potem se pa vesel pogal v Marka in Ančko.

Podlipnica v hiši je pogledala na podobo svoje in Ančine patrone: »No, ljuba sveta Ana. Ali si ju videla, kako bi bila srečna? Pomagaj mi, da bo prav.«

V kuhinji pa je pela sekira in med udarce se je usipal Ančkin smeh.

*

Drva, kar jih pogori v vaseh, ki so spadale k svetemu Klemenu na Rodinah, so bila že od nekdaj in so še dandanes potemboljšem posekana Zavrhom. Domov so jih vozili že v starih časih večjidel na Moste naokrog in jih vozijo še dandanes, ko kraljuje fari Žalostna Mati božja s kamenitega brezniškega oltarja. Pozimi jih vozijo, ko vleče včasih Zavrhom tako strupeno mrzla burja, da je še medvedov kožuh ne drži.

Zato v Žirovnici niso postavili cerkve v vas. Zunaj vasi so jo, tam, preden zavije cesta okrog Peči v burjo. Posvetili so jo svetemu Martinu. In že več sto let sedi sveti Martin na konju in z ostro nabrušenim mečem tistim, ki hodijo pozimi Zavrh po seno in drva, deli svoj plašč. Že več sto let ga deli in vselej vsakemu pol, pa ga mu ni še zmanjkalo in ga mu ne bo, dokler bo kaj lesa in sena Zavrhom.

Na Martinovo nedeljo, tema je že bila, so stali v Žirovnici pod lipo fantje. Mednje je stopil Višnarjev Šimen.

»Fantje! Kdo gre z mano v Krnice?«

»Danes boš hodil,« so mu ugovarjali, »ko je doma semenj.«

»Aha! K dekliču v vas ga vleče, pa se krniških fantov boji.«

»Brez skrbi pojdi. Saj Krničani danes v Žirovnici pijejo.«

»Zato vas vabim,« je razložil Šimen: »Podlipnikovemu ovčarju sem dolžan nekaj klobut in mu jih danes najlaže vrnem. Kadar vračam dolg, je vedno bolj varno, če imaš priče zraven.«

»Tistega berača bi bilo pa dobro poučiti, da ne sme misliti na bogato Podlipnikovo Ančko.«

»Pojdimo!«

»Pojdimo!«

Samo trije največji gruntarski bahači so odšli s šimnom in še Stojanov Jaka.

Drugi so ostali: »Mislijo, če so bogati, da bodo nam drugim ukazovali, katera dekleta nam smejo biti vseh.«

»Ko bi ne bili iz naše vasi, bi šel povedat Krničanom.«

»Da bi jih le krniški pastirji sami izpodrepli!«

Pri Smrčarju je sedel Rotijin Tevž. Višnarjev mu je napil in ga naprosil, naj privabi Primožvega Marka v gostilno. Tevžu se je to po ovinkih posrečilo.

Marko je prišel in takoj videl, da se je ujel. Oditi ga je bilo sram. Sedel je k peči k Vrbanku in Joku: »Če pride do pretepa, mi ta dva ne bosta nič pomagala. Tevž tudi ne bo držal z mano.«

Zavaroval si je hrbet in pazil.

Višnarjev se je razkoračil pred Markom: »Ovčar, beraški! V gostilni, kjer pijem jaz, ti ne boš pil. Ven!«

Marko je ukazal: »Miha! Prinesi nam trem polič vina!«

Šimen je prebledel od jeze. Zamahnil je, da bi prisolil Marko klobfuto. Pa Marko, je dobro pazil. Prestregel je udarec in sunil Višnarjevega, da se je opetel po hiši. Žirovčani so planili izza mize. Marko jih ni čakal.

Žirovničani so se zakrohotali: »Dobro si ga, Šimen. Kako jo je popihal!«

»Pokazal mu bom, smrčavcu beraškemu. Še en bokal vina!« je razgrajal Višnarjev.

»Jaz pa tako povem,« se je oglasil Vrbaneč, »da trot še nikoli ni vrgel sršena iz panja.«

»Tiho! Če ne, boš letel še ti.«

Vrbaneč je obmolnil. Jok pa je naročil še enkrat tisti polič vina, ki ga je bil ukazal Marko, in odšel.

»Brž izpijmo in pojdimo!« je opomnil Stojanov Jaka.

»Jaz nikamor,« se je šopiril Višnarjev.

Tedaj sta se vrnila Jok in Marko; pa ne sama; z Volkunom in Hrustom. Žirovčani so se spogledali.

Jok se je mirno ušedel: »Sedaj naj pa le puščobuje, kogar veseli, da bi se s pasjimi zobmi zgovarjal.«

Marko pa je stopil k Višnarjevemu in mu vrnil klobfuto, katero je prej prestregel. Volkun bi bil planil v šimna, če bi ga ne bil Jok trdo držal za gradanico. Renčal je pa pes tako togotno, da se Šimen ni upal udariti nazaj. Krčmar je oba fanta ločil in posadil vsakega k svoji mizi.

Koj nato sta prišla še konjar Tomaž z bičem in Mežkov Joža s škantom.

»Saj sem rekel, da bi bili odšli,« je pošepetal Stojanov Višnarjevemu.

Tudi šimna je zaskrbelo. Poklical je račun. Fantje so hoteli piti.

»Ali ni škoda, da vino kar zlivate vase? Počasi pijte! Nikamor se vam ne mudi. Za vse je dovolj prostora,« je miril Vrbaneč.

Tomaž je pa vstal, velik, da je segel do trama, in dvignil bič. »No, Šimen! Če se tegale bojiš, ga bom pa za peč spravil.«

Šimen je spoznal, da ga izpod Ančinega okna ni pregal Marko, ampak konjar Tomaž.

Pastirji so se dregali s komolci in hudomušno smejali. Joža je že uglasil škant: »Žirovničani dobro požete in veliko pesmi znate. Kar je res, je pa res. Pa tudi mi pastirji kakšno vzdignemo; sedaj bomo eno novo. Jaka in Šimen dobro poslušajta. Škoda, da nista s sabo pripeljala še Grosa.«

Jaka je drgnil Višnarjevega: »Ti! Vedó.«

Joža pa je že potegnil po strunah in pastirji so zapeli:

Tam gorj pod Stalom
vsak s svojim kolom
so stražo držali,
medveda čakali,
pred psom pa zbežali.
Samo Gros mu j' bil kos,
k' je utekel koj bos,
je cok'lec zmaknil,
se v smrek'co pomaknil.
Jaka pa v brezo
hladi svojo jezo.
Al' Šimen, k' je vodil,
je v vodo zabrodil,
da b' strah ne škodoval.

Na široko so se zasmejali pastirji, Vrbaneč in Smrčar; Žirovničanom ni kazalo drugega, kakor da so se tudi sami smejali, čeprav je v šimnu vse vrelo.

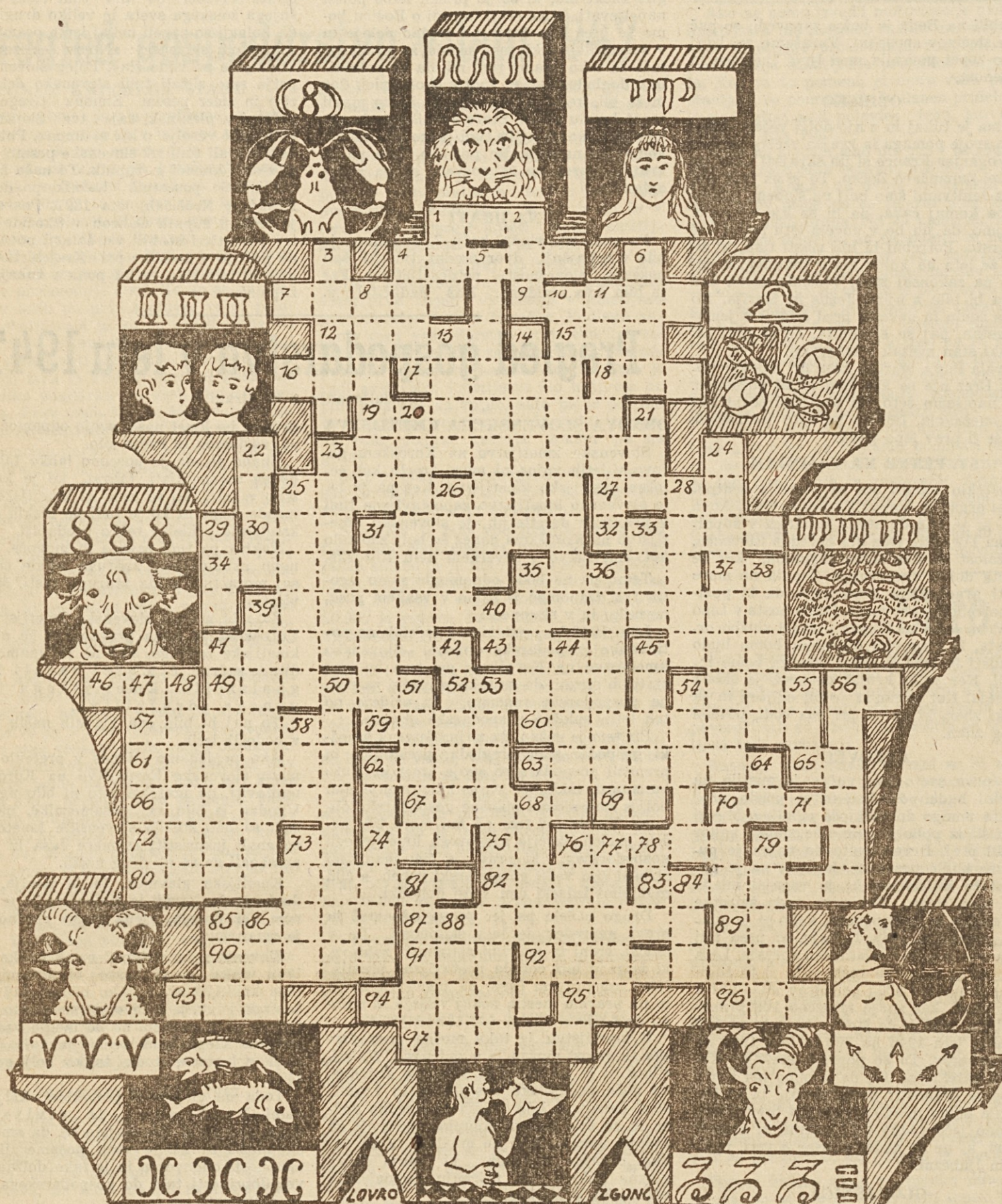
Zunaj ob oknu je zašumelo, kakor bi iskala večša pota k luči. Pa več v jeseni ni. Le veter je prinesel padajoče listje in se z njim poigral.

Žirovčani so odšli. Pastirji pa so ostali in še peli in peli.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

NOVOLETNA KRIŽANKA

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 nasprotno od glasu; 4 leposlovna oblika; 7 obrtnik; 9 sv. pisemska oseba; 12 m. krst. ime; 15 število; 16 začetek; 17 drevo; 18 strupena žuželka; 19 previden; 23 del stavbe; 25 kraj na Slovenskem, tudi mušice, ki svetijo ponoči; 27 sv. pisemska oseba; 30 sv. pisemska oseba; 31 m. krst. ime; 32 glavna oseba iz neke Levstikove povesti; 34 ž. krst. ime; 35 obrtnik; 37 vstavi n, m; 39 katoličanom važna knjiga; 41 cerkveni dostojanstvenik; 43 vodna rastlina; 45 del hiše; 46 vozilo; 49 priprava za delo; 52 m. krst. ime; 54 m. krst. ime; 56 predlog; 57 govoreča ptica; 59 gorovje; 60 ž. krst. ime; 61 šega; 62 oblika pomožnega glagola biti; 63 v njeni podobi sprejmemo pri obhajilu sv. Rešnje Telo; 65 medmet; 66 m. krst. ime; 67 m. krst. ime; 69 oseb. zaimek; 70 nas vabi k sveti maši; 72 m. krst. ime; 73 kratica za slovenski; 74 bivši hrvatski plemenitaš; 75 žito; 76 neprijeten vonj; 79 del telesa; 80 del oblačila; 82 reka v Španiji; 83 m. krst. ime; 85 sorodnik; 87 evropska država; 89 kratica za nota bene; 90 dekliško ime; 91 reka na Poljskem; 92 žitni plevel; 93 del cerkve; 94 razum; 95 vprašalna členica (krajše); 96 oseb. zaimek; 97 kraj na Koroškem.

Navpično: 1 veznik; 2 medmet; 3 angleški zunanji minister; 4 dom domače čebele; 5 pokrajina v Jugoslaviji; 6 žito; 8 reva (množina); 10 božji Sin; 11 cvetlica, znanilka pomladi; 13 riba; 14 kuhinjska posoda; 20 riba (množina); 21 vodna naprava; 22 nam sveti ponoči; 23 zlahtna kovina; 24 del sv. maše; 25 del noge; 26 del telesa (množina); 28 mesec v letu; 29 prva žena; 31 del obleke; 33 posmrtni kraj blaženih; 35 otok v Sredozemskem morju; 36 veda; 38 apostol in evangelist; 39 carjeva hči; 40 predlog; 41 slov. jezikoslovec; 42 duhovnik; 44 ptica; 45 veznik; 47 svarilo; 48 najprej delo potem...; 50 tretji sklon; 51 sv. pisemska oseba; 53 nerodnej; 54 celina; 55 družabna igra; 56 spada k cerkvi; 58 log; 62 sorodnica; 64 vzklík bolečine; 68 m. krst. ime; 70 m. krst. ime; 71 predlog; 73 pogin; 76 divjačina; 77 mesto v Mezopotamiji; 78 pogovor; 79 m. krst. ime; 81 vladar; 84 mesec v letu; 85 oblika pomožnega glagola; 86 isto kot 1 navpično; 88 kralj starih Slovencev.

Srečno novo leto želi vsem cenjenim odjemalcem in prijateljem pekarna
Breschan

Grübler Raimund
St. ILJ

Slovenska družina iz Jugoslavije išče delo in stanovanje v kakem kraju na Koroškem, kjer je dvojezični pouk na šoli. Družina, ki šteje 6 članov, sprejme vsako delo (tudi posvetstvo v najem), otroci so v starosti od 8. do 22. leta.

Ponudbe na upravo lista pod: 1. februarja 1948.

Srečno in blagoslova polno novo leto

želi vsem svojim odjemalcem

MATIJA SEHER

Trgovina s kuhinjskimi in gospodinjstskimi potrebščinami

CELOVEC, Kolodvorska ulica

Preselili smo se

Cenjenim odjemalcem sporočamo, da smo se 1. decembrom preselili iz lokala v Funderstrasse 1. v nove prostore I. nadstropja iste staybe (Tiskarna »Carinthia« Völkermarkter Ring 25/I. soba 22). Naša sedanja telefonska številka je 3651/56.

Vsem znancem in prijateljem sporočam, da je 6. decembra 1947 v starosti 63 let umrl na svojem domu v Žireh moj oče

Andrej Kolenc

mesar in posestnik v Žireh

Vsem, ki so blagega pokojnika poznali, ga priporočam v molitev.

Judenburg, 16. decembra 1947.

Sin Mirko

Srečno novo leto želi

LOMŠEK JANEZ

zaloga strojev in koles

DOBRLA VAS

Naročite edini slovenski mladinski mesečnik na Koroškem

MILADI KOROTAN

Celotna naročnina 5 šilingov. — Uredništvo in uprava lista Celovec — Klagenfurt, Völkermarkter Ring 25/I. soba 22. Telefon 3651/96.